№ 106 ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 16

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՄԱՅԻՍԻ 16 № 106

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ

ՏԷԼԷՖՕՆ № 253.

Մարիամ Գեորգոսեան և Սրամ Գրիգորեան Բեկժանեանները ցաւօք սրտի յայտնում են, առաջինը իր անմոռանալի ամուսնու և որդու, իսկ երկրորդը հօր և եղբօր, Վրաստանի և Իմերէթի վիճակային կոնսիստորիայի ատենադպիր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԵԱՆ
և նրա որդի
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ԲԵԿԺԱՆԵԱՆՆԵՐԻ

յանկարծամահը։ Ամփիոնը կը կատարվի մայիսի 16-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին, Միքայէլեան հիւանդանոցում. յուղարկաւորութիւնը հետեւեալ օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ թաղումը ս. պատարագից յետոյ Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 1—1
(ու.)

Թիֆլիսի հայոց կոնսիստորիայի ծառայողները խորին վշտով յայտնում են նոյն կոնսիստորիայի ատենադպիր՝

ԳՐԻԳՈՐ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍԵԱՆ ԲԵԿԺԱՆԵԱՆԻ

մահը։ Ամփոփը Միքայէլեան հիւանդանոցում ուրբաթ, մայիսի 16-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին. թաղումը շաբաթ, առաւօտեան ժամը 10-ին, դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատուն։ 1—1
(ու.)

Հինգշաբթի, մայիսի 22-ին
ՄՈՒՐՃ ՏԱՅԻԴԻ ԱՅԳՈՒՄ
կը կայանայ
ՄԵԾ ԶՐՕՍԱՆՔ
Գիւղերում արհեստներ տարածող Թիֆլիսի Տնայնագործական Ընկերութեան օգտին
Վիճակախաղ-ալլեգրի, պրոմ-շրվօ, պետուշկա, էշերի վրա հեծնել, կարուսէլ։
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՍԻՆԵՄՕՏՕԳՐԱՖ տիկին Իվանիցկու
Վիճակախաղի իրերի մէջ կան բաւականաչափ արժէքաւոր իրեր, նաև 100 ռուբ. պետական բոնուս։
Զրօսանքի սկիզբն է ժամը 4-ին
Մուտքը մեծերի համար 30 կ., երեխաների և աշակերտների համար 15 կ.։
(ու.կ.ե.հ.) առ. 4—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ
պատիւ ունի հրաւիրելու մեծարգոյ անդամներին ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովի շարունակութեան, որը նշանակված է մայիսի 17-ին, երեկոյեան ուղիղ ժամը 7-ին, Թիֆլիսի բօրսայի դահլիճում (Армянскій базаръ, домъ Кредитнаго общества, рядомъ съ магазиномъ Адельханова).
Զբաղմունքի առարկաներն են՝
1) Ընկերութեան ճիւղերի նախահաշիւների քննութիւնը և հաստատումը։
2) Թիֆլիսում դրադարան-ընթերցարան բանալու հարցը։
3) Դպրոցական գործի մասին զեկուցումը։
4) Բուղդեանի նուիրած 10,000 ր. գործադրութեան նպատակը։
5) Խորհրդի առաջարկութիւնը՝ որոշել, համաձայն կանոնադրութեան § 40-ի, այն գումարի չափը, որ թողնվում է նախագահի տրամադրութեան տակ անհրաժեշտ դէպքերում իր իրաւունքով նպաստներ տալու համար։
6) Շուշու ճիւղի առաջարկութիւնը, ընտրել ընկերութեանս պատուաւոր անդամ պ. Առաքել Բաբախանեանին (Լէօին) նրա գրական և հասարակական գործունէութեան 25-ամեայ յօբելեանի առիթով։
7) Վերաստուգիչ յանձնաժողովի երեք անդամների և երկու փոխ-անդամների ընտրութիւնը։
(ու. շ.) ա. 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Ներկայ մայիսի 11-ին Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում նշանակված ծխական ժողովը չը կայացաւ ծխական իրաւասունների օրինական թիւը չը գումարվելու պատճառով. ուստի յիշեալ եկեղեցու արական սեռի պատկանող ծխականները, որոնց հասակը 25 տարեկանից պակաս չէ, երկրորդ եւ վերջին անգամ հրաւիրվում են նոյն եկեղեցին այս մայիսի 18-ին, կիրակի օրը առաւօտեան ուղիղ ժամը 12-ին, ընտրելու երեք պատուիրակներ ամենայն հայոց կաթողիկոսական թեմական պատգամաւորի ընտրութեանը մասնակցելու համար։

Սիմէոն ա.-ք. Զմշկեան
(ու. շ.) առ. 2—1

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. Բարայեանը
այս ամառ շարունակելու է ընդունել ներին և ջղային հիւանդներ Կիսլովոդսկում և Էսսենտուկում, մայիսի 16-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը։
[Է. ու. կ.] ա. 12—8

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

II

Հայոց եկեղեցական դպրոցների հարցը եղել է մէկը այն հարցերից, որոնք — ինչպէս շատ ճիշտ կերպով նկատում է և պաշտօնական «Գավկազ» լրագրի յօդուածագիրը—երբեմն նոյնիսկ սուր ընդհարումներ են առաջ բերել հայոց եկեղեցու ներկայացուցիչների և ռուսաց բարձր իշխանութեան միջև։ Մի կողմից ամենայն հայոց կաթողիկոսները լայն կերպով են բացատրել այն իրաւունքները, որ հայոց եկեղեցու աւանդութիւնները, սովորութիւնները, պատմական անցեալը և 1836 թ. մարտի 11-ին հրատարակված պօլօժենիան տալիս են հայոց ժողովրդական և ազգային եկեղեցու պետին, եկեղեցու, որ սերտ կերպով կապված է եղել հայ ազգի քաղաքակրթական և լուսաւորական կեանքի բոլոր կողմերի հետ, միւս կողմից կառավարութիւնը յանձին կովկասեան բարձր կառավարութեան և ներքին գործերի ու ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան կովկասեան ներկայացուցիչների աշխատել է նեղացնել, սեղմել այդ իրաւունքները, գտնելով որ օրէնքները այդպիսի լայն իրաւունքներ չեն տալիս հայոց եկեղեցուն և նրա պետին դպրոցական-կրթական գործում։

Երբ ռուսաց զօրքերը գրաւեցին Ռուսական Հայաստանը և Էջմիածինը ևս ընկաւ ռուսական տիրապետութեան ներքոյ, ռուսաց Կայսրը իր հրովարտակով յայտնեց, որ անհրաժեշտ է հայ-լուսաւորչական եկեղեցու գործերի կառավարութիւնը դնել հաստատ և պարզ հիմունքների վրա։ Այդ նպատակով և հրատարակվեց 1836 թ. պօլօժենիան, որը մինչև այսօր ևս հանդիսանում է ղեկավար օրէնք հայոց եկեղեցու համար։

Տեսնենք ինչ է ասված այդ հիմնական օրէնք՝ պօլօժենիայի մէջ հայոց եկեղեցական-ծխական և հոգևոր դպրոցների մասին և ինչ իրաւունքներ են տրված ամենայն հայոց կաթողիկոսներին կամ հայոց եկեղեցուն։

Պօլօժենիայի 1117 յօդուածով հայ-լուսաւորչական եկեղեցու գլխաւոր կառավարութիւնը պատկանում է Էջմիածնի պատրիարքին, իբրև «Հայկազեան ժողովրդի» գերագոյն կաթողիկոսին։ Մի այլ յօդուածով, 1178, վանքերի և եկեղեցիների մօտ գտնված կրթական հաստատութիւնների հսկողութիւնը և կառավարութիւնը պատկանում է թեմական առաջնորդներին, իսկ 1207-րդ և 1208-րդ յօդուածները ուղղակի ասում են, որ հայոց հոգևոր դպրոցների մէջ ուսման կուրսը և ամբողջ ներքին կարգը որոշվում են առանձին կանոններով, կազմված հոգևորականութիւնից, թեմական առաջնորդների ղեկավարութեամբ, քննված Էջմիածնի սինօդից և հաստատված կառավարութիւնից։

Ի հարկէ, 1836 թ-ին պօլօժենիան չէր կարող մանրամասն մշակել և սահմանել, թէ ինչ իրաւունքներ է վայելում կաթողիկոսը և հայ հոգևորականութիւնը եկեղեցական և հոգևոր դպրոցների կառավարութեան և ղեկավարութեան գործի մէջ, բայց նա տուել է մի ղեկավարող սկզբունք — այն, որ 1) եկեղեցու գլխաւոր կառավարութիւնը պատկանում է կաթողիկոսին, իբրև հայ ժողովրդի հոգևոր պետին, 2) եկեղեցական-ծխական և հոգևոր դպրոցների ներքին կառավարութիւնը նոյնպէս պատկանում է նրան և նրա ներկայացուցիչ առաջնորդներին, և այդ կառավարութեան համար պէտք է մշակվեն, խմբագրվեն կանոններ, որոնք քննվելով սինօդից, հաստատվելով կաթողիկոսից, վաւերացվեն և բարձր կառավարութեան կողմից, և արդէն այդ վաւերացված կանոնների հիման վրա կառավարվեն դպրոցները։

Այժմ գլխաւոր հարց հանդիսանում է այն, թէ հայոց եկեղեցի ասելով ինչ պէտք է հասկանալ, այդ եկեղեցին ինչ իրաւունքներ և գործունէութեան ինչ ասպարէզներ ու շրջաններ է ունեցել հնում, դարերի ընթացքում, կամ այլ խօսքերով, հայոց եկեղեցու հետ հայ ժողովրդի կեանքի ինչ կողմեր են կապված եղել, որոնց կառավարութիւնը նոյնպէս պէտք է պատկանէր հայ ժողովրդի հոգևոր պետին։

Այդ մասին կը խօսենք։

Հ. Ա.

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պոլիս, 14 մայիսի

Վանից հաղորդում են, որ խուզարկութիւնները շարունակվում են։

Ռուսաց հիւպատոսը մատնանշեց, որ անհրաժեշտ է ամենատիպ յայտարարել, որովհետև այդ միջոցը միակն է տեղական ազգաբնակութիւնը խաղաղեցնելու համար։

Վալին պատասխանեց, որ ներումն կը տրուի միայն զէնք յանձնողներին։
(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 13 մայիսի

Երէկ ռուսաց դեսպանը այցելեց Բ. Դուռը և, մեծ վէզիրի հետ խօսակցելիս, խորհուրդ տուեց ամենատիպ յայտարարել Վանի հայերի համար։

Վէզիրը ամենատիպն վաղաժամ համարեց, որովհետև տեղ-տեղ հայ յեղափոխականները դեռ շարունակում են զինված դիմադրութիւն ցոյց տալ. օրինակ բերեց, որ Վանում հայերը կրակել են խուզարկութեան ժամանակ և սպանել են երկու թիւրք զինուորներ։

Վերջում վէզիրը խոստացաւ զօրքեր ուղարկել 400 հոգուց բաղկացած յունական այն հրոսակախմբի դէմ, որն անցել է Եանինայի սահմանը։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 14 մայիսի

Կովկասեան սահմանագլուխը մեկնեց գեներալ Խուսա-Մէղդիկ-փաշան, որ նշանակված է Կովկասին սահմանակից թիւրքական շրջանները ուղարկված ռուս օֆիցէրներին ընտրելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Ուրմիա, 14 մայիսի

Դօլի շրջանի հարաւային սահմանագլխում ժողովված զանազան ցեղերի քիւրդերը մայիսի 10-ին յարձակվեցին Զէյթանաբադ գիւղի վրա, որը անձնատուր եղաւ։ Պարսիկ սարբազները և ձիաւորները փախան քաղաք։

Դօլում քիւրդերը գետնին հաւասարեցրին Կէրգան գիւղը, որի ազգաբնակութիւնը, ցոյցով գալով քաղաքային շուկան, սուիրոց փակել կրպակները։
(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 14 մայիսի

Բաղդադում, ապրիլի 25-ից մինչև մայիսի 10-ը, տեղի են ունեցել ժանտախտի 20 դէպքեր, որոնցից 6-ը վերջացել են մահով։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 13 մայիսի

Հիւսիսային Հնդկաստանում, կիրակի օրը, կռիւ տեղի ունեցաւ անգլիական զօրքերի և ապստամբների միջև։ Ապստամբները, որոնց թիւը հասնում էր մօտ 3000 հոգու, պարտութիւն կրեցին, կորցնելով մօտ 100 սպանված։ Անգլիացիների կորուստը աննշան է։ («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 14 մայիսի

Անգլիայում Ֆալիէրի ընդունելութեան անկեղծութիւնը և խանդավառութիւնը ուժեղ տպաւորութիւն են գործում ֆրանսիական հասարակական կարծիքի վրա։ Ամբողջ մամուլն անխտիր համակրանքով քննում է Լօնդօնի հանդէսները, ընդգծելով նրանց խաղաղասիրական բնաւորութիւնը։ Մամուլի մի մասը թագաւորի կենացի առիթով հնարաւոր է գտնում համաձայնութիւն կապելու միտքը Անգլիայի և Ֆրանսիայի միջև։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 14 մայիսի

«Կօր. Բիւրօյին» հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ Սամսօ կղզում նոր բարդութիւններ են ծագել։ Կիրակի օրը պէտք է տեղի ունենար ազգային ժողովի բացումը, սակայն իշխան Կոպասիս-էֆենդին չը կամեցաւ ստորագրել համապատասխան ուկազը։ Բ. Դուռը տեղեկութիւն ստացաւ, որ իշխանը ենթարկվեց վիրաւորանքների և ներկայումս իբրև գերի պահվում է կառավարական շինութեան մէջ։ Մանրամասնութիւնները յայտնի չեն։
(«Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 14 մայիսի

Սամսօի իշխանը հաղորդեց, որ Բ. Դրան կարգադրութեամբ Սամսօ է ուղարկված 200 զինուորից բաղկացած մը զօրախումբ։ Ազգաբնակութիւնը ցոյց տարքեց։ Ամբոխը յարձակվեց զինուորներից մինի վրա։ Ընդհարման ժամանակ 8 զինուոր սպանվեցին. ազգաբնակութիւնից մի քանի հոգի ըսպանվեցին և վիրաւորվեցին։ Մատդրութիւն կայ Սամսօ ուղարկել մի յաձանաւ, մի քանի ականանաւեր և հակաականանաւեր։ («Հ. Գ»)

—

Բրիւսէլ, 14 մայիսի

Նոր պալատը բաղկանալու է կաթոլիկ կուսակցութեան 87 անդամներից, 43 լիբէրալներից, 25 սոցիալիստներից, մի քրիստոնեայ դեմոկրատից։

Ընտրվեցին վերստին արտաքին գործերի, արդիւնաբերութեան և ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրներ։ Սենատը բաղկանալու է 64 կաթոլիկներից, 35 լիբէրալներից, 12 սոցիալիստներից։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 14 մայիսի

Բէյխսրատում զանազան կուսակցութիւնների լեհ և ռուսին պատգամաւորները հարցապնդում արին Զէրնիխովում տեղի ունեցած արիւնհեղութեան մասին և պահանջեցին եռանդուն քննութիւն կատարել և մեղաւորներին պատժել։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պոլիս, 14 մայիսի

Սալոնիկի բանկի Կ. Պոլսի բաժանմունքի վերատեսուչ Մօլսոնէ սպանվեց բանկի այրանցի պահապանի ձեռքով։ Սպանութեան շարժառիթը ծառայական է։ («Հ. Գ.»)

—

Վիէննա, 14 մայիսի

Գեներալ Բրկօվսկուն սպանելու համար, զինուորա-նահանգական դատարանը երեք զինուորի և 2 կնոջ դատապարտեց մահվան պատժի։ («Հ. Գ.»)

—

Մի խումբ հոկտեմբերեաններ, Վ. Ն. Լվովի ասելով, գտնում են, որ Գերմանիայի ագրեսսիվ քաղաքականութեանը անհրաժեշտ է հակադրել ներկայումս միացեալ սլաւոնական ոյժը։ Այդ պատճառով հարկաւոր է Լեհաստանին ինքնավարութիւն տալ, որպէսզի կարելի լինի սիրաշահել մի կողմից ազգակից չեխերին, իսկ միւս կողմից լեհերին և այդպիսով ահագին հեղինակութիւն ստեղծել Ռուսաստանի համար սլաւոնական ազգերի մէջ։ («Сл.»)

—

Լվով, 13 մայիսի

Տարնապօլսկի շրջանի Զէրնիխով գիւղում մայիսի 12-ի երեկոյեան գաղտնի կերպով ձուկ որսալու առիթով ընդհարում տեղի ունեցաւ գիւղացիների և ժանդարմների միջև։ Ժանդարմները, կրկնակի նախազգուշացնելուց յետոյ, դիմեցին զէնքի։ 5 գիւղացի սպանված են, մի քանին էլ վիրաւորված։ Զէրնիխով մեկնեց դատական իշխանութիւնը ժանդարմների ուղեկցութեամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Եկատերինոսլաւ, 13 մայիսի

Պոդգորոդնի գիւղի մօտ կողոպտված է պօստը։ Սպանված են երկու պահակներ։ Յափշտակված է 30,000 ռուբլի։

Գօրլօվկում, Հարաւ-Ռուսական ընկերութեան հինգերորդ հանքում պայթում առաջացաւ։ Զոհ դնացին ինժենները և հինգ բանւոր։ («Հ. Գ.»)

—

Մինսկ, 13 մայիսի

Բարանովիչ կայարանի մօտ, արևածագին, պօստային գնացքի վրա, որով քննութիւնից վերադառնում էին վարչութեան պաշտօնեաները նահանգապետի գլխաւորութեամբ, ռումբ նետվեց։ Պայթումից խորտակվեց պօստային վագոնի տանիքը, փշրվեցին պատուհանները և վագոնների խողովակները։ Պօստատար ծառայողները միայն ջարդուածքներ ստացան։ Գրնացքը աջողակ անցաւ առաջ։
(«Հ. Գ.»)

—

Ժընէվ, 14 մայիսի

Մայիսի 12-ի երեկոյեան իր բնակարանում, Ֆրիբուրգ փողոցում, սպանվեց իրան ռուս անուանող 23-ամեայ նախիջևանցի, որ Ժընէվ էր եկել հինգ ամիս առաջ և ունևորի անուն էր հանել։ Նրան համարում էին յեղափոխական կուսակցութեան անդամ։ Մարդասպանի ով լինելը պարզված չէ,

Կարծում են, որ Նաիդովը տերրորի է ենթարկված որևէ գաղտնի կազմակերպութիւնից։ («Հ. Դ.»)

—

Վիեննա, 13 մայիսի

«Կօր. Բիւրօյին» հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ մայիսի 11-ի երեկոյեան ֆրանսիական դեսպանին յանձնվեց Հերակլիի հանքերին վերաբերող գրաւոր յայտարարութիւնը, որ կազմված է ֆրանսիական պահանջների համաձայն։

(«Հ. Դ.»)

—

Լօնդոն, 7 մայիսի

Սըր Էդուարդ Գրէյը չէ ուղեկցելու թագաւորին Ռուսաստան, բայց ամենայն հաւանականութեամբ նրան կը փոխարինէ արտաքին գործերի ստատս սեկրետարի օգնական Հարտինգը, որ առաջ Պետերբուրգում դեսպան էր։ Այցելութիւնների փոխանակութիւնը կը կատարվի ոչ թէ ռուսական հողի վրա, այլ մեկայեռների զրօսանաւի վրա։

(«Հ. Դ.»)

—

Լօնդոն.—Լորդ Կերզօնը միջին-ասիական պրօբլեմային նուիրած իր ճառի մէջ Հնդկաստանը անուանել է Միջին-Ասիայի քաղաքական կենտրոն։

Միջին-ասիական պրօբլեման, լորդ Կերզօնի կարծիքով, ամենևին չէ լուծված անպէս-ռուսական համաձայնութեամբ։ Այդ համաձայնութեամբ Աւղանստանը դուրս չէ հանված ազդեցութիւնների շրջանից և վերանգը գոյութիւն ունի Ռուսաստանի ասիական ընդարձակ տիրապետութեան բոլոր սահմաններին ժողով։

Ռուսաստանի նախկին և ներկայ գործունէութիւնը Միջին-Ասիայում զարմանալու արժանի է։ Ռուսաստանը Հիւսիսային Ասիայում անում է այն, ինչ որ Մեծ Բրիտանիան ջանք էր գործ դնում անել կենտրօնում և հարաւում, և պէտք է յուսալ, որ այդ ջանքերը կը պակվին նոյնանման աջողութեամբ։

Կերզօնը ենթադրում է, որ անցել են այն օրերը, երբ անգլիացիները կարող էին թշնամաբար վերաբերվել Ռուսաստանի բռնած դրութեանը Ասիայում։ «Այդ վերաբերմունքը կը պահպանվի մինչև այն ժամանակ, երբ Ռուսաստանը չի օգուտ քաղի իր այդ դիրքից մեր սեփական տիրապետութեան սահմանները խախտելու համար»։

Կերզօնը հաստատում է Անգլիային Հնդկաստանի վրա ուշադրութիւնը երբէք չը թուլացնել։

Այնուհետև ճառախօսը քննութեան առաւ Չինաստանի մէջ տեղի ունեցող անցքերի հետևանքները զօրդացումը, յայտնելով որ Չինաստանի կայսրութեան ապագան նոյնպիսի կարևոր նշանակութիւն ունի, ինչպէս և Հնդկաստանի ապագան։

—

Լօնդոն.—«Times»-ին հաղորդում են Վանկուվերա կղզուց։

«Հիմք կայ կարծելու, որ Հնդկաստանի խռովութիւնը իր պիրեկոտիվները ստանում է Խաղաղ ովկիանոսի ափերից, որտեղից մեր ժամանակներս ցուցմունքներ էին տրվել ռումբեր պատրաստելու վերաբերմամբ»։

—

«Нов. Вр.» լրագրին հաղորդում են, որ կայսերական ֆինլանդական սենատը, որի կազմի մէջ մտնում են սենատորներ Մեքելին, Շերնվալ, Դոներ, Իգնացիուս և սենատի դատախազ Դրասենֆելդ, հրաժարական է տուել։

—

Պետերբուրգ, 2 մայիսի

«Русь» լրագրի աշխատակիցներ Կլինկովի և Պոպովի յարձակումը Պ. Ն. Միլիւկովի վրա՝ սատիրի զայրացրել է հասարակական կարծիքը։

Միլիւկովը հազարաւոր ցաւակցական նամակներ, հեռագիրներ ու այցելութիւններ է ստանում։

Երէկ կայացաւ Պետերբուրգի ժուրնալիստների ժողովը, որտեղ որոշված է «Русь» թերթը հասարել գրականական միջավայրից վռնտված։

Հրատարակված բացատրութեան համաձայն, Վլբօրգի կոչի գործի ատիթով դատապարտված պատգամաւորների բանտարկութեան ժամանակամիջոցը կրճատման չէ ենթարկվելու, որը սովորական է մենաւոր բանտարկեալների համար։ Պատգամաւոր Էդերսկին, որ արդէն կրել է ինն շաբաթվայ բանտարկութիւնը, էլի երեք շաբաթ էլ պէտք է նստի։

Բանտարկված պատգամաւորները գանգատվում են բանտերի խնամութեան մասին։

—

Երևան, 18 մայիսի

Երէկ, ամսոյ 12-ին, Ղազարոս գիւղի մօտը վարկի ընկերութեան բանկի կառավարիչ Թովմաս Մարուխանեանը, կէսօրվայ ժամը 12-ին, կայարան գնալիս, հանապարհին անյայտ մարդկանց կողմից յարձակման ենթարկվեց։ Զարագործները յարձակվեցին կառքի վրա, կառավարչի և նրա ուղեկից ընկերոջ աչքերին հող շլրտեցին և կողոպտեցին կառավարչի մօտ եղող 2600 ր. ու անյայտացան։

Վերոյիշեալ դումարը պատկանում էր բանկին։ Զարագործները անյայտ են։

Մ. Մարգսեան

ԷԴՈՒԱՐԴ VII-Ի ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԱՑՑԵԼԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

—

Ինչպէս հաղորդել էինք, մօտ ժամանակներս անգլիական թագաւորը մտադիր է Ռուսաստան գալ։ Խօսելով այդ այցելութեան մասին, «Times» լրագիրը ասում է.

«Այդ այցելութիւնը, ըստ երևոյթին, բնական հետևանք է այն խորին փոփոխութեան, որ տեղի է ունեցել Անգլիայի և Ռուսիայի կառավարութեանց ու նրանց հպատակների միջև։ Անհրաժեշտութիւնից չը բղխող առաջիկայ այդ այցելութիւնը կունենայ ուղղակի, անմիջական քաղաքական հետևանքներ։ Երկու ազգերի միջև բարեկամական զգացմունքների աճումը, որին պէտք է նպաստէ այդ այցելութիւնը, անկասկած խոշոր ազդեցութիւն կունենայ քաղաքականութեան վրա Եւրօպայում և Ասիայում։ Այն նշանաւոր փոփոխութիւնը ազատամիտ ուղղութեամբ, որ կատարվել է ռուսական ներքին քաղաքականութեան մէջ, վերացրեց բարեկամութիւն հաստատելուն խոչընդոտ հանդիսացող ամենախոշոր արգելքը։ Երրորդ Դումայի և Ստօլիպինի քաղաքականութեան աջողութիւնը ամենակատարեալ համակրական արձագանք գտաւ անգլիացիների սրտերում»։

«Standart»-ը ասում է.

«Թագաւորի այցելութիւնը Ռուսաստանին՝ պաշտօնական բնաւորութիւն է կրելու և միևնոյն ժամանակ ազգակցական տեսակցութիւն կը լինի։ Այդ տեսակցութիւնը նշանակալից մի անցք է, որ սիմվոլացնում է անգլիացիների և ռուսների փոխադարձ մտերմութիւնը և երկու միապետների միջև գոյութիւն ունեցող ազգակցական կապերը»։

«Daily Graphic» լրագիրը յայտնում է.

«Աւելի սիրա անձնական յարաբերութիւնները թագաւոր կայսրի և նրա օգոստափառ մօրեղբօր միջև կարող էին միայն լաւ հետևանքներ առաջ բերել։ Լրագիրը յոյս է տածում, որ թագաւորի տեսակցութիւնը թագաւոր կայսրի հետ յաճախակի կը կրկնվի, իբրև ապացոյց հետզհետէ աճող բարեկամութեան երկու ազգերի միջև և իբրև գրաւական անձնական մտերմութեան և ազգակցական զգացմունքների։

«Morning Post»-ը ասում է.

«Էդուարդ թագաւորը ցոյց տուեց, որ սահմանադրական միապետը զօրեղ գործօն է հանդիսանում ընդհանուր խաղաղութեան գործում։ Դուցէ,—ասում է լրագիրը,—մօտիկ ապագայում անգլիացիները հնարաւորութիւն կունենան Ռուսաստան գնալ այն լիակատար համոզմունքով, որ իրանք գտնվում են բարեկամների շրջանում»։

—

Լօնդոն, 14 մայիսի

Լօնդոնի կամուրջների խորհրդի նստատեղում սոցիալիստ Սմիթը աշխատեց առաջարկութիւն անել՝ Էդուարդ թագաւորի Ռուսաստան այցելելու դէմ բողոքելու մասին։ Նախագահը թոյլ տուեց քննել այդ առաջարկութիւնը։ Ժողովի անդամները աղաղակով խեղդեցին Սմիթի խօսքերը։

Համայնքների պալատում, բանաւորական կուսակցութեան անդամ Օգրէդին հարցրեց Ասկվիտին, թէ ժամանակը է, արդեօք, կառավարութիւնը, նկատի առնելով ռուսաց կառավարութեան այժմեան վերաբերմունքը զէպի առաջին Դումայի անդամները, միջոցներ ձեռք առնել՝ կանխելու երկու երկրների միապետների պաշտօնական այցելութիւնները։

Ասկվիտը պատասխանեց, որ թագաւոր կայսրը դահ նստելուց յետոյ սովորական պաշտօնական այցելութիւն գործեց Մեծ Բրիտանիա. այդ այցելութեան դեռ փոխայցելութիւն չէ եղել։ Էդուարդ թագաւորը նոյնպէս չէ այցելել պաշտօնապէս Ռուսաստան, ինչպէս սովորական է միապետների և ուրիշ պետութիւնների գլխաւորների մէջ։ բացի դրանից, թագաւորը և թագուհին մինչև օրս առիթ չեն ունեցել հանդիպել իրանց մօրեղբօր աղջկայ և տղայի հետ—թագաւոր կայսրի և թագուհի կայսրուհու հետ վերջին 7 տարվայ ընթացքում։

«Բարեբաղդաբար,—շարունակեց Ասկվիտը,—երկու երկիրների այժմեան յարաբերութիւնների ժամանակ ոչինչ այնպիսի բան չը կայ, որ այդօրինակ այցելութիւնը վաղաժամ լինի (ծափահարութիւններ)։

«Այցելութիւնը ուղիղ ոչ մի յարաբերութիւն չէ ունենալու այս կամ այն պետութեան ներքին գործերին և որևէ ազդեցութիւն այդ գործերի վրա։ Կարծում ենք, որ անցանկալի կը լիներ անգլիական թագաւորի այցելութիւնը կախման մէջ դնել այդօրինակ ենթադրութիւններից»։

Ապա Օգրէդին հարցրեց Ասկվիտին, ուշադրութեան առնելով որ Անգլիան Եւրոպայի աչքում միշտ կանգնած է եղել ներկայացուցչական հաստատութիւնների կողմը, նկատի ունենալ է, արդեօք, նա, որ առաջին և երկրորդ Դումաների անդամներից շատերը մասամբ աքսորված են կամ բանտարկված, մասամբ սպասում են իրանց դատավճռին։ Նկատի ունի՞, արդեօք, Ասկվիտը, որ մահվան պատիժները շարունակվում են (ծափահարութիւններ բանաւորական կուսակցութեան անդամների մէջ)։

Վերջում Օգրէդին պահանջեց, որ թագաւորին առաջադրութիւններ անվեն այն մասքով, որ Բելգիէ այցելելը ոչ մի պետական ներկայացուցչական բնաւորութիւն չունենայ։ Ասկվիտը պատասխանեց. «Շատ ցաւում եմ, որ հարցերի ձևով յայտարարութիւններ են լինում օտարազգի պետութեան քաղաքականութեան ներքին պայմանների վերաբերութեամբ։ Ինձ համար միևնոյն է, թէ ով է այդ արտասահմանեան ազգը (ծափահարութիւններ)։ սակայն կարծում եմ, որ ես բաւականաչափ պարզ ցոյց տուի այցելութեան պատճառները»։

Այնուհետև Օգրէդին հարցրեց. «Չէ՞ կարելի՞ որ այցելութիւնը պաշտօնական բնաւորութիւնից զուրկ լինի։ Չու�՞ արդեօք կառավարութիւնը պրեցիդենտ այդ փաստի համար Սերբիայի հետ դիպլոմատիական յարաբերութիւնները խզելում»։

Ասկվիտը պատասխանեց. «Ես ոչ մի նմանութիւն չեմ գտնում այդ երկու դէպքերի միջև»։

Բանաւորական կուսակցութեան անդամ Ուօրդը հարց տուեց Ասկվիտին. նկատի ունի՞ նա, արդեօք, այն վտանգը, որին կարող է ենթարկվել անգլիական պետութեան գլուխը Ռուսաստանի այժմեան իրերի դրութեան ժամանակ։

Պատասխան չը տացվեց։

Այն ժամանակ Օգրէդին ցանկացաւ առաջարկութիւն անել յետաձգելու պալատի նիստը, որպէսզի ուշադրութիւն դարձվի կառավարութեան գործելակերպի վրա, որը խորհուրդ է տուել թագաւորին պաշտօնական այցելութիւն անել ռուսաց թագաւորին։ Սակայն Օգրէդին թոյլ չը տուին իր առաջարկութիւնը անել, առարկելով, որ այդ հարցը կարելի է յարուցանել ընդհանուր վիճաբանութիւնների ժամանակ։

Մի փոքր վիճաբանութիւնից յետոյ, որի ժամանակ Օգրէդին յայտնեց, որ ոչինչ չէ կարելի առարկել թագաւորի մասնաւոր այցելութեան դէմ, հարցը թողնվեց առկախ։

(«Հ. Դ.»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑԵՏԱՁԳԵԼԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

—

1905 թվի վերջերից վերաբացվել սկսան հայ ժամուկների արցունքալի ցօղված մեր փակ դպրոցների դռները։ Տասը տարվայ ամայութիւնից յետոյ նրանց փաքրիկ բնակիչները երկին ժողովվեցին այնտեղ և նորից լսվեց նրանց զիլ ճչվոցը։

Հայ ժողովրդի ուսման ծարաւն այնքան մեծ է, նրան այդ կողմից արիքան էին հարուածել և զրկանք հասցրել, որ չը սիրել իր դպրոց կոչված հիմնարկութիւնը նա չէր կարող և շատ անդամ եկեղեցուց կարևոր տեղ էր տալիս և մեծ խնամքի արժանացնում նրան։

Բացի հոգևոր իշխանութեան պահած դպրոցներից և բացի համայնքների յօժարակամ տուրքերով բացածներից, այժմս կովկասեան հայոց, մարդասիրական, կուլտուրական ընկերութիւններն ու նրանց ճիւղերը գալիս են օժանդակելու այդ մեծ գործին և, ինչպէս անցեալ անգամն էլ շեշտեցինք, լրացնելու մասը տարվայ ընթացքում կրած մասաւոր զրկանքը։ Եւ դուցէ մեր ժողովրդին երբէք այնքան կարևոր չէ եղել դպրոցն ու ուսուցիչը, որքան այժմս, որովհետև նա երբէք այնքան խեղդված և ձայն հանելու իրաւունքից զրկված չէ եղել, ինչպէս վերջին տարիներս։ Բայց բաւական չէ արհեստանոցն ու նիթ ունենալը և այդ բոլորը յանձնելը մի կացնաւորի, յուսալով, որ այդ արհեստանոցից որևէ դրական հետևանք կը ստացվի։

Կացնաւորն աջ ու ձախ կը շարժի իր ժանգոտ զորձիքը, կը փչացնի ամբողջ նիթը և կը դարձնի նրան սովորական վառելիքից էլ անպէտք, կը դարձնի կպչան։

Բացինք և բաց ենք անում դպրոցներ, հաւաքում այնտեղ մեր ամենամեծ գանձը, մեր յոյսը, մեր կեանքը, մեր ապագան, բայց չը գիտենք նրանց կրթողը, նրանց դաստիարակողը վարպե՞տ է թէ՞ սոսկ կացնաւոր։ Բաւ գիտէք, որ մեր դպրոցներում ոչ վարժուցներ կան և ոչ մանկավարժութիւն։ գիտէք նոյնպէս, որ մեր մանկավարժական գրականութիւնը հնութեան թացորդ է և այնքան աղքատ, որ չէ կարող բաւականութիւն տալ հետաքրքիր ընթերցողի, բայց այդ գրականութեան օրինակներն անգամ հազիւ թէ գտնվեն մեր գաւառներում։ Այս բոլորից յետոյ հաստատակամ կարելի է ասել, որ մեր ամենամեծ գանձը յանձնում ենք կացնաւորներին, որոնք ոչ մի գիտութիւն չունեն նրա հետ արժանաւորապէս վարվելու։

Անցեալ տարի լրագրութեան մէջ մի բողոք լսվեց, որ ուսուցիչները դժուար էին գտել Ղազարոս Աղայեանի առաջին տարվայ դասագրքով դասերն անցնելը և դիմել պ. Ս. Մանդինեանին բացատրելու՝ թէ ինչ է հնչական մեթոդը և ինչպէս պէտք է գործադրել այն։ Յարգելի Մանդինեանն էլ շտապել էր ամբողջ մեղքը բարդել պ. Աղայեանի դասագրքի վրա։

Մեր դասագրքերի արժանիքների և թերութիւնների մասին կաշխատենք խօսել մօտ ապագայում, իսկ այժմս միայն կը հարցնենք պ. Մանդինեանից, թէ իրան դիմող ուսուցիչները որտեղ, ե՞րբ և որ մանկավարժի մօտ էին աւարտել իրանց դասընթացը, որտեղի վարժուցում վարժվել, ինչ մանկավարժական գրականութեան հետ էին ծանօթ և ուսուցչութեան ինչ փորձառութիւն ունէին։ Թէև պէտք է այս էլ խոստովանել, որ այդ հարց տուող ուսուցիչներն ըստ իս աւելի ազնիւ էին վարվել, թէև իրանց անգիտութիւնը փաթաթել էին պ. Աղայեանի դասագրքի վրա։

Բայց ունենք հարիւրաւոր ուսուցիչներ, որոնք ոչ դասաւանդութեան մէթոդը գիտեն և ոչ էլ գիտցողներից հարցնելու նեղութիւն են կրում։ Մենք փորձված և մանկավարժութիւն ուսած ուսուցիչներ շատ ունենք. ուսուցչական ասպարիզում գործողների մեծամասնութիւնը աւելի շուտ այս կամ այն կուսակցական գործերով է զբաղված, քան մանկավարժական գրականութեան ուսումնասիրութեամբ և գոնէ ռուսական մանկավարժական թերթերի ընթերցանութեամբ, որոնք հազիւ միայն մեր քաղաքներում ստացվելիս լինեն։ Ուրեմն ի՞նչ է մնում մեզ անել։ Ինչից պէտք է սկսենք. մի՞թէ միայն դպրոցներ բանալուց և մեր մանուկներին այնտեղ ժողովելուց։ Հապա վարպե՞տը, պատրաստված ուսուցի՞չը։ Չէ՞ որ սա ամենակարևոր խնդիրն է։ Չէ՞ որ մանուկների գլխին փաթաթած մի սխալը կարող է նրանց բնաւորութեան կազմակերպութեան, նրանց դէպի դպրոցն ունեցած տրամադրութեան վրա կործանիչ ազդեցութիւն ունենալ, կարող է այլանդակել նրանց ամբողջ կեանքը։ Ուսումնասէր պարոնայք և տիկիններ, դուք դպրոցներ ստեղծելուց և սաներ ժողովելուց առաջ՝ մի մտածեցէք, որ պարտաւոր էք կատարել մի շատ մեծ և սուրբ գործ. դուք պարտաւոր էք հոգալ վարպետների պատրաստութեան մասին։

Մեր դպրոցական հին կանոնները իրաքանչիւր քահանայ իրաւունք ունէր կրօնուսոյց լինելու, դպրոնոցաւարը—ուսուցիչ և տեսուչ։ Մի խօսքով՝ առանց լուրջ կանոնաւոր պատրաստութեան՝ փարաջան ու դպրոնոցի վկայագիրը կազմում էին բաւարար ուսուցչութեան լաւագոյն վկայութիւն, և մենք միխիթարվում էինք, որ սերունդ ենք կրթում, կրթական մեծ և սուրբ գործ ենք կատարում։ Լաւ ուշադրութիւն դարձրէք, արդեօք այն երիտասարդ սերունդը, որն այժմս հայի գլխին դգամակը շարժում և կոյր գործիք է դարձած աւելի ճարպիկ ձեռնածուների, մի՞թէ այդպիսի անպատրաստ ուսուցիչների ձեռքի տակից չէ անցած. կարող ենք պնդել, որ այդտեղ մաս չունի ուսուցչի սխալ ընթացքը, թէ կոչման սխալ ըմբռնումը և այդ կոչման համար անպատրաստ լինելը։ Երբ մի բաժակ ենք տալիս մեր զաւակների ձեռքը, խստիւ պատուիրում ենք զգուշանալ և չը կոտրել այն. իսկ կոտրելու դէպքում էլ պատժում ենք նրան։ Պարոնայք, խնդիրն այժմս մեր սիրոյ, մեր սրտի, մեր յոյսերի՝ մեր զաւակների մասին է։ Արդեօք հետևում էք, որ այդ անգին անօթը, երկրի այդ աղը չը կոտրվի ու չանհամանայ, կեանքի համար անպէտք չը դառնայ։

Ես կարծում եմ, որ դպրոց բանալուց, մանուկներին այնտեղ ժողովելուց և ձեռնոցներին դասագրքեր տալու յետոյ, մեր պարտքը կատարած ենք համարում և գոհ, ուրախ սրտով գնում ենք կրկին պարելու և նորանոր դպրոցների բացման հասոյթը հայթայթելու։ Սակայն նախքան այդ՝ մենք պարտաւոր ենք մտածել ուսուցիչների և ուսուցչացուների պատրաստութեան մասին։ Եթէ նրանք իրանց ընկերական միութեամբ իրաւունք ունեն պարտադիր դասագրեր որոշելու և դպրոցական մինիմալ բիւջէներ կազմելու, մենք ևս իրաւունք ունենք նրանցից պահանջելու, որ նրանք պատրաստվեն իրանց վեհ ու սուրբ կոչման համար, զգուշութեամբ և խիստ պատասխանատուութեան զգացմունքով մօտենան իրանց դասատարակութեանը յանձնված փոքր մարդկանց։

Առանց այն էլ մեր կեանքն իր վատթար օրէնսդիրներով դայթակղութիւն է և ուրեմն ուսուցչի գործն աւելի կա դժուարին։ Հարկաւոր է մտածել և լուրջ մտածել այդ մասին։

Եթէ մեզ հարկաւոր են եկեղեցի, թատրոն, ժողովրդական համալսարան և դպրոցներ,—այդ բոլորի համար հարկաւոր են լաւ ուսուցիչներ, իսկ դրա համար էլ լաւագոյն ուսուցչանոցներ։ Առանց լաւ ուսուցչանոցների և ուսուցիչների՝ դպրոցների օգուտը կարող է բացասական լինել։ Մեր թեմական դպրանոցների ծրագրից մենք պարտաւոր ենք դուրս շպրտել տասնեակ խլամ առարկաներ և դրանց փոխարէն մտցնել բնութեան կանոնաւոր ուսումնասիրութիւն և մանկավարժական տեսական ու գործնական մասերի ընդարձակ դասընթաց։ Իսկ մինչ այդ՝ ներկայ մայիսից բոլոր հայաբնակ կենտրոնական քաղաքներում պէտք է կազմակերպել մանկավարժական դասընթացներ և ուսուցչական համաժողովներ, որոնց զբաղմունքի առարկան պէտք է լինի միմիայն դպրոցը և մանուկ սերունդը։ Զուսած՝ ուսուցանել չէ կարելի։ այդ միայն երջանիկ Պարսկաստանում է եղել, ուր Երևանի թեմական դպրանոցի աշակերտները հոգեբանութիւն և մանկավարժութիւն են աւանդեր։

Պարոնայք, ուսուցիչ մեծ և սուրբ անունով գործողներ, եթէ միայն վարձկանի դերումը չէք, եթէ միայն սիրում էք դպրոցը և հասկանում ձեր պատասխանատուութեան յանձնված մանուկ սերնդին առաջնորդելու ամբողջ պատասխանատուութիւնը, այդ դէպքում ինքներդ արձագանք կը տաք առաջադիմութեանս և կը պահանջէք, որ օր առաջ իրագործվի այն։ Բացի դրանից անհրաժեշտ է անմիջապէս խնդրամատոյց լինել մի մանկավարժական թերթ հրատարակելու։ Պէտք է հաստատել այդ թերթի շուրջը պ.պ. Մանդինեանին, Միրաքեանին, Աղայեանին, Սահակեանին և այլ փորձված մանկավարժների և օր առաջ լրացնել մեր կեանքի և կրթական գործի այդ մեծ պակասը։ Իսկ այն բոլոր անձինք ու հաստատութիւնները, որոնք ցանկանում են ծառայել հայրենի կրթութեան և դաստիարակութեան սուրբ գործին, պարտաւոր են եկեղեցուց, թատրոնից, բարեգործութիւնից և այլ բոլոր բաներից վեր դասել այս երկու մեծ գործերը, որովհետև խնդիրն այստեղ վերաբերում է ոչ թէ ժամերգութեան, կամ թիֆլիսցիներին սեփական թատրոնով կրթելու գործին, այլ մեր ամբողջ ազգի պատուաւոր գոյութեան, լուսաւոր ապագային և սերնդէ սերունդ աւելի քաղաքակրթվելուն և ոչ թէ վայրենանալուն։ Սիվ է. հասկանում էք, շատ քիչ բացառութեամբ՝ լաւ պատրաստված ուսուցիչների առուելի սով։ Մի՞թէ սրանից աւելի մեծ աղէտ կարող էք երևակայել։

Պարոններ, փութացէք օգնութեան։

Իրանցի

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՆԱՐԻՑ

—

Գանձակ, 12 մայիսի

Երէկ, մայիսի 11-ին, ս. Յովհաննէս եկեղեցում կայացաւ Գանձակի վիճակից կաթողիկոսական թեմական պատգամաւորի ընտրութեանը մասնակցելու համար երկու երէցփոխան պատգամաւորների ընտրութիւնը։ Աւելորդ չեմ համարում յիշել ձայների իրաւունքների խախտման մասին։ Գանձակի փոխանորդութեան ենթարկվում են 24 գիւղեր, երկու գործակալութիւնների բաժանված. կան այնպիսի գիւղեր, որ 30—40 ծուխ ունեն, բայց ընտրութեան մասնակցելու էին եկել երկու-երկու պատուիրակներ. նոյնիսկ քաղաքիս ս. Գէորգ և Նորաշէն թաղի ս. Աստուածածին (հայ-թուրքական կոտորածից յետոյ փակված են) եկեղեցիները, որոնցից առաջինը բաղկացած է 30, իսկ երկրորդը 150 ծխերից, տուել են նոյնպէս երկու-երկու պատուիրակներ, մինչդեռ ս. Յովհաննէս աւագ եկեղեցին, որ ունի մօտ 1000 ծուխ, և ս. Լուսաւորիչը, որ ունի 800 ծուխ, դարձեալ տուել էին երկու երկու պատուիրակներ. սա անարդարութիւն է և ուշադրութեան կարօտ։ Վերջապէս առաւօտեան ժամը 11-ին, պատարագից յետոյ, պատուիրակները սկսեցին հաւաքվել եկեղեցու գաւիթը։ Պատուիրակներին հրաւիրեցին եկեղեցի, որտեղ ժողովին նախագահող հ. կառավարութեան նախանդամ Գրիգոր ա.-ք. Թումանեան մի հմտառօտ ատենաբանութեամբ բացատրելով եկեղեցու նշանակութիւնը և ընտրող երէցփոխանների մեծ պարտքը, հրաւիրեց աչալրջութեամբ վերաբերվել և ընտրել եկեղեցու շահերին նախանձախնդիր երէցփոխաններ։ Ապա ձեռնարկեցին ընտրութեան և միաձայն ընտրվեցին բժշկապետ Դր. Տէր-Գրիգորեան և Նիկ. Մաժիկոնեան։

Գանձակեցի

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

—

Զինուորա-նահանգական դատարանին են յանձնված 1) Շօրապան գ. բնակիչ Սիսօ Գօգալաձէ, Գիօ Գօգալաձէ և Պաւել Զաչանիձէ, որոնք մեղադրվում են 1907թ. ապրիլի 4-ին Քութայիսի նահ. Պատարա-Խարապաուլի գիւղում, իշխ. Սումբատովի կառավարիչ Դաւիդ Գօնգաձէի սպանութեան մէջ. 2) Գիգօ Շէնգէլիա և իշխ. Վարլամ Զիկօվանի, որոնք մեղադրվում են Սենակի գաւառում կողոպուտներ անելու և զինված յարձակում գործելու մէջ. 3) Զաքաթալայի շրջանի բնակիչ Կագա-օղլի և Համազան-օղլի, որոնք մեղադրվում են այս տարվայ մարտի 28-ին Թելաւեցի եղբ. Մկրտիչիվիլու կեանքի դէմ մահափորձ կատարելու մէջ. 4) Դաղստանի շրջանի բնակիչ Այսա Միրզա-Բաղանդ-օղլի, Հաջի Զանկա-օղլի, Մուսա Ալի-օղլի, Կաժբուլատ Օմար-օղլի և Մահմէդ Արգուն-օղլի, որոնք մեղադրվում են յունվարի 2-ին և 3-ին հրացաններով և ատրճանակներով զինված՝ Դղլարում Փարսադանանին և սրա հիւր Թաղարովին թալանելու մէջ. 5) Ֆիրս Սկրիպկին, 21 տարեկան, որ մեղադրվում է յունվարի 21-ին բանտոր Կրիժէնկոյին կապկպելու և նրանից 60 ռուբլի յափշտակելու մէջ։ («Т. Л.»)

ԹԱՏՐՕՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Ախալցխա, 12 մայիսի

Շաբաթ, ամսոյ 10-ին, հասարակական ժողովարանի դահլիճում, տեղական սիրողների մշակական խումբը, ի պատիւ յայտնի հրապարակախօս և մատենագիր Լէօի 25 ամեայ յօբելեանի տուեց մի ներկայացում, գրական և պարահանդիսային բաժիններով։ Նախ ուսուցիչ Ա. Տէր-Եսօքանը կարդաց իր պատրաստած «Լէօի կենսագրութիւնը և գրական-հասարակական գործունէութեան մասին», որ բաւական լաւ տպաւորութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Այս ընթերցումի ժամանակ բեմի վրա դրված էր Լէօի մեծադիր պատկերը, թարմ ծաղիկներով զարդարված, որ յատուկ այդ օրվայ համար նկարել էր նկարչութեան ուսուցիչ Գ. Յովսէփեանը։

Յետոյ խաղացվեց «Եւդինէ» 3 գ. պրա-

ման, որ ընդհանրապէս աչող կերպով անցաւ։ Մանաւանդ լաւ կին օր. Ս. Գալաչեան—Եւդոկիէ, օր. Ասլանեան—տիկ. Գալչէմքարեանի և պ. Ներսիսեան—Միհրանի գերեզման։ Ցացեալ սիրողները պահում էին անսամբլը։ Ներկայացումից յետոյ տեղի ունեցան ժողովրդական պարեր, որ տևեց մինչև գիշերվայ ժամը 3-ը։ Բաւականին հանդիսականներ կային։ բացակայում էին ուսուցչական խումբը (բացի սիրող ուսուցիչներից), տեսուչ Ց. Իսուֆեանը և հոգաբարձութիւնը։

Թատերասէր

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ «Մշակի» խմբագրութիւնը հետեւեալ հեռագիրն ուղարկեց Պետերբուրգ, Պետական Դումայի անդամ Մելիք-Իօվին։ «Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնը, որ միշտ բողոքել է անձնաւորութեան վրա գործած վայրենի բռնութեան արտայայտութեան դէմ, վերջվված է ձեզ հասցրած վիրաւորանքից և արտայայտում է ձեզ իր անկեղծ համակրութիւնը և յարգանքը»։

◆ Թիֆլիսի հասարակական կլուբը Միլիւկովին ուղարկել է հետեւեալ հեռագիրը. «Հասարակական կլուբը, խորապէս յուզված ձեր վրա գործադրված զայրալի կամայականութիւնից, սրտաբուղխ համակրանք է յայտնում ձեր եռանդուն, անթերի գործունէութեանը»։

◆ Թիֆլիսեցի Ե. Զոհրաբեանը 800 ռուբլի է նուիրել Ախալցխա քաղաքին իր անունով մի հիւանդանոց հիմնելու համար։

◆ Մայիսի 25-ին Զուբալովի ժողովրդական տանը նշանակված է Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի ընկերութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը, ուր տեղի կունենան վարչութեան անդամների ընտրութիւնները և կը զեկուցվի հին վարչութեան հաշուետուութիւնը։

◆ Մենք ստացանք Շամախուց հետեւեալ հեռագիրը պ. Աթաբէկանից. «Անմխիթար ողբում եմ իմ Գրիգոր Վանցեանի տարագիրական մահը։ Իմ հեծկլտանքների արտասուքները խառնում եմ նրա հաւատարիմ բարեկամների և ազգականների անկեղծ արտասուքների հետ»։

◆ Մայիսի 25-ին նշանակված է հայոց դրամատիկական ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։

◆ Մայիսի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 2-ին, Մետեխի բանտի վերեւի հրապարակում դիրքի վրա կանգնած (կուր գետի կողմից) պահապանը նկատել է 2 անձերի, որոնք կանգ են առել Մետեխի կամուրջի վրա և խօսակցութիւն են սկսել բանտարկեալների հետ։ Ցիշեալ 2 անձերից մէկը ներքևից պատուհանից ներս է շպրտել մի նամակ՝ թղթի մէջ փաթաթած, մէջը քար դրած։ Պահապանը, մի քանի անգամ նախազգուշացնելուց յետոյ, հրացանից կրակել է և ժամացու կերպով կրծքից վիրաւորել անայտ անձերից մէկին. իսկ միւսը փախել, անյայտացել է։ Վիրաւորվածին ուշաթափված դրութեան մէջ տարել են Միքայէլեան հիւանդանոց. նա եղել է տեղացի գրպանահատ Արամ Կ. Հայկազօվը։

◆ Մայիսի 14-ին, երեկոյեան ժամը 10 և կէսին, Պետրոպաւլովսկի հրապարակում անայտ չարագործներ ատրճանակի հարուածով սպանել են Նոր-Բայազէտի բնակիչ Բարսեղ Մելիքիանցին։ Սպանվածի դիակը ուղարկված է Միքայէլեան հիւանդանոց։ Չարագործներին ձերբակալելու համար միջոցներ են ձեռք առնված։

◆ Անդրկովկասեան երկաթուղիների կառավարչի կարգադրութեամբ, Բաթումի և Կօքուլէսի միջև երթևեկող № 352 ամաչային գնացքը վերացված է։

◆ Թիֆլիսի շրջանի պօստ հեռագրական դրասենեակի գործունէութիւնից երևում է, որ անցեալ 1907 թւի ընթացքում ընդհանուր ժուռք ստացվել է 2,538,433 ռուբլի, իսկ ծախք—849,565 ռուբլի։

◆ Մի քանի ժամանակ առաջ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, ինչպէս յայտնի է, համաձայնութիւն կապից մասգործների և էլեքտրաքարշի ընկերութեան հետ, որ վերջինս միւսը քաղաքային սպանդանոցից քաղաք բերէ էլեքտրաքարշի վագոնների, որը և կազդէ միսը էժանացնելու և լաւ ու ժաքուը միս ունենալու։ Էլեքտրաքարշի ընկերութիւնը սկզբունքային համաձայնութիւն յայտնելով՝ խնդրից ներկայացնել իրան տեղեկութիւններ սպանդանոցից քաղաք բերվող մսի քանակի մասին, որպէսզի տեսնէ, թէ որքան շահաւէտ կը լինի մսի տեղափոխութիւնը անօնիսի ընկերութեան համար։ Պահանջված տեղեկութիւնները այժմ արդէն ներկայացված են, իսկ էլեքտրաքարշի վերատեսչից դեռ պատասխան չը կայ։

ԼՈՒՐԵՐ ՕՐԴՈՒԲԱԹԻՑ

—

◆ Ամսից աւել է, որ յօրդառատ անձրևներ են տեղում։ Ծառապտուղի մեծ մասը փչացաւ։ Խոտը առատ է։ Եթէ անձրևն ելի շարունակվի, ցորենը և գարին կարող են հերանց գնալ (պտակել)։

◆ Օրդուբաթում և շրջակայ գիւղերում դեռևս թանդութիւն է։ լաւ ցորենի պուդը արժէ 2 ր. 10 կ., ոչխարի միսը՝ 18 կ., տաւարինը 12 կ., չը հաած իւղի պուդը՝ 18 ր.։ Աղգարնակութեան մեծամասնութիւնը չքաւոր և անգործ լինելով, այս գները թանգ են։

◆ Ապրիլի 29-ին Երևանի Թեմական առաջնորդը հաստատել է Օրդուբաթի հայոց եկեղեցական-ծխական ուսումնարանի անդրանիկ նորընտիր հոգաբարձուներին։

◆ Հոգաբարձուների հաւանութեամբ՝ ուրեցիոն Գալուստ Գրիգորեանցը ձեռնարկել է ուսումնարանի համար յարմար շինութիւն շինելու գործին. յոյս կայ, որ շինութիւնը մինչև յունիս պատրաստ կը լինի։

◆ Օրդուբաթի և շրջակայ գիւղերի բնակիչները գրեթէ բոլորն էլ զբաղված են այժմս շերամապահութեամբ։ Շերամի որդը լաւ է երևում. առատ բերքի յոյս կայ։

◆ Արօտի առատութեան շնորհիւ՝ ոչխարի հօտերը կուշտ են և առատ կաթ են տալիս։ Շատերը կաթ են առնում և պանիր շինում։ Մի պուդ կաթից 10—11 ֆունտ պանիր է ստացվում. կաթի պուդը 80 կ. է։

◆ Երևանի կոնսիստորիան այս ամսի 5-ին Օրդուբաթի և Հանդամէջի համար հաստատել է, նրանց խնդրանաց համաձայն, ժամական հովւող քահ.՝ Ղրխբուլաղի Իսաղ գիւղացի Յովհաննէս քահ. Տէր-Յովհաննէսին։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ «Нов. Вр.» լրագրին հեռագրում են Լենգօնից, որ Տօլստոյեան կոմիտեատը, որին ժամանակում են Անգլիայի ամենայայտնի գրողները, պօէտները և գրամատուրգները, պատրաստում է մի ուղերձ և ձեռնարկում է Տօլստոյի աշխատութիւնների էժանագին հրատարակութեան հերոպական բոլոր դըլխաւոր լեզուներով։

◆ Ժողովրդ. ազատ. կուսակցութեան Պետերբուրգի քաղաքային կոմիտեատը հալածանքներից ազատված առաջին Պետական Դումայի անդամներին նպաստ տուող մասնաժողովի հետ միասին վճռել է մշտական յարաբերութիւն հաստատել բանտարկեալ պատգամաւորների և նրանց ընտանիքների հետ։ Հաշված է, որ այդ օգնութեան համար պահանջվում է ամսական 3—4 հազար ռուբլի։ Որոշված է անմիջապէս դիմել նրա-պատների հանգանակութեան։ («Русь»)

◆ Մայիսի 8-ին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը մի շրջաբերական է ուղղել ուսումնարանական շրջանների հոգաբարձուներին կարճ ժամանակում ներկայացնել մինիստրութեանը տեղեկագիր ծնողական խորհուրդների ուղղութեան ու բնաւորութեան մասին իրանց երկրի ամեայ գոյութեան ամբողջ ընթացքում։ Այդ հաւաքված տեղեկութիւնները նիւթ կը ծառայեն նոր հրահանգներ կազմելու մասին, որոնցով աւելի պարզ կերպով կորոշվին ծնողական խորհուրդների ֆունկցիաները։

◆ Ֆինլանդական իշխանութիւնը թոյլատրել է Ֆինլանդական ծովի ափին մահաբաձան կանգնեցնելու 1906 թւին սպանված I Պետական Դումայի անդամ Հերցենշտեյնի համար։ Մահարձանը պէտք է կանգնեցվի սպանութեան վայրում և բացվելու է տարեդարձի օրը՝ յունիսին։ Մահարձանը կանգնեցնելու համար ծախքերը հանգանակված են սառրագրութեամբ։ («Русь»)

◆ «Сѣверъ» լրագրից քաղելով՝ «Б. В.» լրագիրը հաղորդում է Արխանգելսկից մի շատ հետաքրքրական լուր։ Ապրիլի 27-ին քաղաքի «Մայմաքս» արուարձանում այրվել է եղ. Կիրիլովների փայտեղէն արդիւնաբերող գործարանը, որի ամենախոշոր բաժնետէրերից մէկն է հռչակաւոր հայր Իօանն Կրոնշտադտկին։ Վնասը մի միլիոն ռուբլուց աւելի է։ Հաղորդելով այդ լուրը՝ «Б. В.» իր կողմից աւելացնում է. «Անարծաթասէր Կրոնշտադտկին արտասահմանեան շուկաներում առատաւոր անող փայտեղէնի մի գործարանատէր։ Ինչպիսի անհաւատալի զուգադիպութիւն։ Կարդալով այդ լուրը, չէ կարելի չը յիշել «Մեռ ապրանքները» պիէսան։

◆ Մօտ օրերս «Русь» լրագրի խմբագրատունը ժանրակրկիտ և ընդարձակ խուզարկութիւն է կատարվել։ Ձեռագիրները լուսանկարված են։ Ասում են, որ խուզարկութիւնը կապ ունի «Русь»-ի մէջ տպագրված «Первопрестольная» ֆելիէտոնի հետ։ («Рус. Сл.»)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

—

(Միլիւկովի ճառի շարունակութիւնը)

1816 թւի մանիֆէստի մանրամասն բացատրութիւնը տալով, հեռատօրն այն եզրակացութեան է գալիս, որ եթէ կառավարիչները կարողանային քմահաճութեամբ ազատվել իրանց տուած իրաւարանական խոստումներից, այն ժամանակ այլևս չէր լինի հասարակական իրաւունք (ծափահարութիւններ ձախակողմից)։ Վերին ատիճանի անկանոն է այն պնդումը, թէ Ալէքսանդր I հաստատեց միայն Ֆինլանդիայի ներքին ինքնավարութիւնը. նա հաստատեց և Ֆինլանդիայում գոյութիւն ունեցող հասարակական-իրաւական նորմաները։ Այդ նորմաները ճշտութեամբ կանոնաւորում են և Ֆինլանդիայի գործերի պետական քարտուղարի յարաբերութիւնը բարձրագոյն իշխանութեան հետ, իրաւունք տալով նրան անմիջապէս զեկուցումներ ներկայացնել Նորին Աստուծութեան։ Եւ ահա Ռուսաստանի և Ֆինլանդիայի փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Հակառակ մինիստրների խորհրդի նախագահի և յայտնի տեսակի հրապարակախօսների խմբի պնդումների, ես չէի կասկածում, որ դա հասարակական իրաւունքի ակտեր են. մի բան չէ կարելի հերքել, որ չափազանց անորոշ է ընդհանուր կայսրութեան և Ֆինլանդիայի օրէնսդրութեան սահմանների որոշումը—սեյմի օրէնսդրական իրաւունքների և ձեւական խախտումը։ Իսկ ինչ ճանապարհով է առաջարկում այժմ ընթանալ կառավարութիւնը։ Ըստ երևոյթին նա առաջարկում է սահմանել յայտնի օրէնսդրական պրոցեդուրա, հրատարակել այնպիսի օրէնքներ, որոնք հետաքրքրում են կայսրութիւնը և Ֆինլանդիան. սակայն մինիստրների խորհրդի նախագահի խօսքերը այդ դէպքում, հոետորի կարծիքով, բաւական պարզ չեն։ Եթէ մինիստրների խորհրդի նախագահը կանգնած է 1899 թւի փետրվարի 3-ի մանիֆէստի տեսակէտի վրա և կամենում է խլել սեյմից նրա օրէնսդրական իրաւունքները, ուրեմն դա տանում է դէպի այն ուանտիւրը, դէպի սահմանադրութեան նոյնպիսի խախտումը, որը մենք մի անգամ արդէն փորձել ենք. պահանջվում է, ըստ երևոյթին, որ Դուման դնէ իր ստեղծէլը փետրվարի 3-ի մանիֆէստի վերսկսման համար։ Այն, ինչ պահանջում է մեզանից մինիստրների խորհրդի նախագահը, Ֆինլանդիայի պետական ինքնավարութեան կատարեալ ջնջումն է, Ֆինլանդիայի կատարեալ ենթարկումն է կայսերական հիմնարկութիւններին։ Երբեմնից կարդացէք թէ ինչ հետանք ունեցաւ մեր փորձը՝ խախտել Ֆինլանդիայի սահմանադրութիւնը 1899 թւին։ Մինթէ դուք նորից ուզում էք սկսել այդ բոլորը։ Կարելի է, ի հարկէ, ճնշել Ֆինլանդիան. դա մի քանի զօրաբաժինների գործ է։ Բայց արդեօք կարող էք դուք ձեր ձեռքում պահել յայտնութեան պտուղները. արդեօք չէք ստեղծի դուք մշտական նոր դժուարութիւն ռուսաց քաղաքականութեան համար այն բոպէին, երբ նախկին դժուարութիւններն ևս շատ բաւարար են։ Դիմելով լաւագոյն զգացմունքներին, հարցնում եմ ձեզ. մինթէ ռուս կառավարութիւնը յանձն կառնի այն գործի կատարումը, որը չաջողվեց կատարել գեներալ Բոբրիկովին,—մինթէ նա աւելի հեռու կերթայ, քան գնաց Ֆինլանդիայի հետ կռւի փորձերում ռուս բիւրօկրատիան։ Փոխանակ իրաւունքի, որը դուք ունէք, ձեզ տալիս են մի իրաւունք, որը դուք չունէք, այն պայմանով, որ դուք գործ դնէք նրան բռնութեան համար (ծափահարութիւն ձախակողմից)։ Մեր ձեռքն են տալիս մի ամբողջ ազգի ճակատագիր, որը զօրեղ է նրանով, ինչով մենք ենք կամենում զօրեղ լինել,—իրաւունքի և օրինականութեան գիտակցութեամբ։ Դրանով առաջին անգամ դիմում են ռուս ժողովրդական ներկայացուցչութեան։ Մինթէ այն, ինչ չաջողվեց կատարել ռուս ինքնակալութեանը՝ ջնջումն փոքրիկ անպաշտպան ազգի, ռուս ժողովրդական ներկայացուցչութեան առաջին գործը, սահմանադրական գործն է լինելու (բուռն ծափահարութիւններ ձախակողմից)։

(«Հ. Գ.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Նուխի, 30 ապրիլի

Բոլորովին չը ցանկանալով հասարակական լայն խաւերի ուշադրութեան արժանացնել այն ցաւալի և ըստ մեր խորին համոզման միանգամայն մանաւոր դէպքը, որ տեղի ունեցաւ մեր՝ Նուխու հայոց դպրոցների ուսուցչական խմբի նկատմամբ մի քանի հարյուր ջահելների կողմից և առուշադիր թողնելով իր ժամանակին, մաժուլի նիւթ դարձնելու տեսակէտից, այժմ տեղված հրապարակ հանք իշնում և ասում մեր խօսքը այդ տեսիլքով, քանի որ դէպքը արձանագրվեց մամուլի էջերում և նոյն իսկ «խաթաթալայական» կարբիկատուրայի նիւթ դարձաւ։

Այո, մեր բնակարանի (եկեղ. ուսուցիչ-ուսուցչուհիները մի տան մէջ են բնակարաններ վարձում) վրա յարձակվեց հարբածների մի խումբ, որը Նուխու հայ հասարակութեան ամենքն է կազմում և հասարակական ոչ մի արժէք չունի։ Ուսուցիչներից ոչ մէկը չէ ծեծվել, այլ ընդհակառակն, տեսնելով որ իր տղերքները չեն ազդում, ստիպված ոյժով ցրել է նրանց։

Ինչ վերաբերում է «Խաթաթալայի» շարժին, պէտք է նկատենք. որ այն ամենը, ինչ-որ փաստերի հիման վրա չէ արձանագրվում, սառնում է լրբութիւն, լինի այն լուրջ օրգանի լուրջ յօդուած, թէ իւմօրիստիք շաբաթաթերթի կարիկատուրա, և մեր կարծիքով վերջին տեսակի օրգանները կորցնում են հասարակութեան վստահութիւնը, համարվելով միայն մի բանի հատ ատա կոչելանոց աւելի սատանայ ցանկութիւն ունեցող մրոտած թղթեր...։

«Վտակի» № 83-ում յիշած մեր «տխրոյեան» ջահելները արդէն Նուխու հայ հասարակի կողմից ստացել են իրանց բարոյական պատիժը, իսկ ուսուցչական կազմը հոգաբարձութեան կողմից հաւաքված հասարակական ժողովին յայտնել է իր ցաւակցութիւնը և դրանով էլ փակել ինցիդենտը։ Օգավոգով առիթից, աւելորդ չենք համարում արձանագրել և այն փաստը, որ Նորին հոգաբարձական և ուսուցչական կազմերի միջև ոչ մի՛ նոյնիսկ ամենաչնչին թիւրիմացութիւն տեղի չէ ունեցել ամբողջ տարվայ ընթացքում, որ, երևի, շատերի նախանձն է շարժում։ Եթէ կան այնպիսի չար հոգիներ, որոնց մէջ քուն դրած չար նախանձը կրծում է նրանց սիրտը և այսպէս թէ այնպէս ուզում են ջուր պղտորել և ապա ձուկ որսալ, մենք այդպիսիներին կասենք. «Համեցէք, պարոններ, ասպարէզ ելէք, նետեցէք մեզ ձեր ձեռնոցը, միայն թէ, ի սէր հասարակական շահերի, այդ ձեռնոցը լինի մաքուր...»։

Նուխու հայոց դպրոցների տեսուչ՝

Ս. Խանոյեան

Ուսուցիչներ՝

Ս. Երզնկեան, Կ. Բաբաջանեան, օր. Վ. Նասիբեան, Ա. ք. Փալչեան, օր. Ս. Աբրահամեան, Մ. Տէր-Ղազարեան, Ս. Զուրաբեան, տ. Ն. Խանոյեան, Ե. Յովսէփեան։

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ «ՎՏԱԿ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿԻՑ ՎԱԶՐԻԿԻՆ *)

(Նամակ խմբագրութեան)

—

Շուշի, 26 փետրվարի

«Վտակ» լրագրի № 40-ում Վազրիկ ստորագրութեամբ լոյս է տեսել Շուշուց ամսիս 12-ին ուղարկված մէկ յօդուած, որտեղ Ղարաբաղի գաւառների ընդհանուր խնամակալ և «Վտակի» թղթակից Վազրիկը վազկաններին յատուկ հոտառութեամբ ցոյց է տալիս, որ նա վազվզելով այս գաւառամասի ծայրից միւս լայնատարած գաւառամասի ծայրերը իբրև թէ մեծ կեղտերի գիւտ է բաց արել հայ հասարակութեան առաջ և ամենայն ոյժերով մերթ Թիֆլիսի նպաստամատոյցի նախագահին, մերթ տեղիս նպաստամատոյցի անդամներին, քարտուղարին և մերթ Շուշի-Դանձակ ճանապարհի շինութեան վարչութեան անդամներին՝ կաշուից ելնում է հաւատացնելու (ի հարկէ միամիտներին և գործի հետ անծանոթներին), թէ գիւղացոց մէջ (ունեորների) բազուի խառն յանձնաժողովի կարգադրութեամբ ցորենները յետ հաւաքելու գործում կատարվել են մեծ բռնութիւններ, և գիւղացիներին սպառնալիքներ են եղել տալիս գաւառական գործակալները իմ անունից։

Այդ յօդուածը կարդացողներից միամիտները իսկապէս կը կարծեն, թէ «Վտակի» Շուշու թղթակից Վազրիկը այն ազգասէր և անարատ անձնաւորութիւններից մէկն է, որի նմանը հայ մայրերը քիչ են ծնում և որը միմիայն հայ ազգի ցաւերով և հոգսերով է տանջվում, «փափուկ» սրտին մօտիկ ընդունելով ճնշված գիւղացիների՝ զանազան Մելքիսեդեկ Լալաբէկեանների, Հուսուսիների, Թամամների, Խասաների և այլոց բողոքը բռնութիւնների դէմ։ Ոչ և երբէք ոչ։ Այդ՝ մեզալի միմիայն մէկ երեսն է, իսկ եթէ նայենք մեզալի միւս երեսին, կը տեսնենք, որ Վազրիկը այնպիսի անձնաւորութիւն է, թէև նորերս միայն ազատված կիսակիրթ աշակերտների նստարաններից, որը շատ լաւ տեղեակ է Ղարաբաղի հայութեան կեանքում 2—3 տարի շարունակ կատարված անվերջ դրամաշորթութիւնների ողբերգութեանը, որտեղ թաղնված են այդ Լալաբէկեանների, Թամամներից շատերի բողոքը բռնութեան դէմ, բայց և այնպէս Վազրիկը կուրացած այդ ողբերգութեան առաջ, երևի թայֆայական տեսակէտից, լռել է և մատի փաթաթան շինել մի 15—20 ցորենի հաշիւը և առանց գործի իսկութիւնը հասկանալու շարունակ ցեխոտում է այս կամ այն գործչին, որոնք յայտնի բանակին չեն պատկանում, որպէսզի զզուեցնի հասարակական գործիչներին և ստիպէ, որ ապարեզը մաքրեն այդ ոչ ցանկալի անձնաւորութիւնները Վազրիկների համար։

Գ. Վազրիկ, ես և քեզ հետ շատերը լաւ ենք հասկանում ձեր ցաւը։ իսկապէս ձեր ցաւը մեծ է և շատ մեծ. ձեզ համար անմարսելի է, որ դուք և ձեզ նմանները մինչև հիմա չէք կարողացել ժուռք գործել Շուշու ոչ նպաստամատոյցի, ոչ խառն յանձնաժողովի և ոչ ճանապարհի շինութեան վարչութեան մէջ. բայց չէ՞ որ դրա մէջ մեղաւորը մենք ընտրվածներս չենք, այլ այն հասարակութիւնը, այն՝ նպաստներ ուղարկող բարերարները և կարգադրիչ-գործիչները (Բ. Դօլուխանեան և բժ. Բաղաթրեան), որոնցից ոմանք իրանց վստահութեան ընտրողական քուէները մեզ պէս անվստահելի մարդկանց են տուել և ոչ ձեզ պէս հայ ազգասէրին, փրկչին և ազատութեան մարտիրոսին, և ուրիշները, որ անտգին դրամների և ցորենների գործը յանձնել են մեզ պէս անողորմներին և ոչ ձեզ պէս «ողորմածին» և «անարատ» գործիչին։

Անցնենք հիմա գործի էութեան։

1905 թւականի Շուշու հայ-թուրքական կոտորածից յետոյ Շուշում կազմակերպվում է նպաստամատոյց յանձնաժողով աղէտահարներին օգնելու համար և գործում՝ ինչ չափով որ կարողանում է, օրի համար էլ 1906 թւականին հաշիւ է ներկայացրել հասարակութեանը «Մշակ» լրագրի միջոցով։ Ես այդ տարին բացակայում եմ Շուշուց և գալիս եմ տեղս 1906 թւականի ապրիլ ամսին ու տեսնում, որ գեղեցիկ հայրենիքս «փորձված» գործիչների ձեռքում հոգու մոխիր է գարձել։ Մի քիչ ժամանակ անցնելուց յետոյ նպաստամատոյցում ինձ ևս ընտրում են անդամ և ամիսներ անցնելուց յետոյ փոխ-նախագահ. 1906 թւականի մայիս ամսին, երբ որ հայ-թուրքական յարաբերութիւնները նորից լարվում են, Ելիսաբ հայի համար մի կատարեալ սպանդանոց է դառնում և ճանապարհի երթևեկութիւնը փակվում է հայերիս համար. ես, որ առաջուց լրագիրներում կարդացել էի, թէ Ղարաբաղում մարդատրութիւն կայ հայ սարային գիւղօրայքով խճուղի անցկացնել Դանձակի վրայով և ազատվել Ելիսաբից, ու յետոյ չը գիտեմ ինչու այդ հարցը քնել էր,—իմ ծանօթներիս շրջանումը այդ հարցը զարթեցնում եմ, արծարծում ու կամացկամաց լայն ծաւալով տարածում հայ հասարակութեան մէջ, որը, բարեբաղդաբար, վերաբերվում է գործին լուրջ կերպով և մեծ համակրութեամբ։ Հայ հասարակութեան ժողովներից մէկում գաղտնի քուէարկութեամբ, ճանապարհը շինելու համար, ընտրվում են քաղաքացիներից մշտական անդամութեան համար 15 հոգի՝ Ղոնդաղսաղեան, Զանումեան (յետոյ հրաժարված Թիֆլիս տեղափոխվելու պատճառով), Աթաբէկեան, Նարինեան, Խաչիեան, Սարուխանեան, Ի. Մելիք-Շահնազարեան, Գ. Բաղդասեան, Մելքումեան, Մելիք-Փաշայեան (հրաժարված), Աւանէսեան, Տէր-Աստուածատրեան, Փիրղանեան, Տէր-Աւետիքեան և ես։ Անձնափոխանորդներ՝ Սարուխան, Սաղիեան, Գ. Տէր-Գրիգորեան, Նարամիշեան և Իշխանեան։ Ընտրութիւններից յետոյ, ընտրվածներից կազմվում են երկու մարմին. գործադիր, որը պէտք է լինէր վարչութիւն Շուշում, և շինարարական, որը պէտք է զբաղվէր շինութեան գործով 2—3 ինժենէրների հետ։ Ես ընտրվում եմ գործադիր մարմնում նախագահ, որի պաշտօնը վարում եմ մինչև օրս, բայց յետոյ շինարարական մարմնի անդամները ևս դառնում են մշտական անդամներ գործադիր մարմնում և միացեալ ոյժերով ատանում մինչև օրս շարունակվող հայ ճանապարհի շինութիւնը, որի զեկուցագիրը տպված է «Մշակ» լրագրի № 20, 23 և 24-ում։

1906 թւականին, աշնան սկզբում, պ. Բ. Դօլուխանեանը Բաքուում տեսակցեցաւ նպաստամատոյց է կազմում և մինչև տարվայ վերջը ձեռք բերում մեծ քանակութեամբ փող և հացահատիկներ է գնում։ Նա պաշտօնական գրութեամբ դիմում է Շուշու նպաստամատոյցին և յանձնում վերջինիս ցորենների բաժանումը կարօտեալներին այն պայմանով, որ ունեցը գիւղացին 1907 թւականի ամառը յետ դարձնէ ստացածը, որպէսզի ստացվածների դուժարից ապագայում ֆոնդ կազմվի դարձեալ բարեգործական նպաստակների համար. առհ այդ ժամանակ Դօլուխանեանը ցանկութիւն է յայտնում բժ. Բահաթրեանին, որ ցորեններից գոյացած գումարներից մի խոշոր մասը գուցէ կարելի լինի յատկացնել ճանապարհի շինութեան գործին։

Լեոն Վարազեան

(Կը շարունակվի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 20 ապրիլի

Մի քանի ամիս է, որ Ատրպատականի թեմական պատգամաւորական ժողովի նստաշրջանը բացված է և համարեա ամեն շաբաթ նիստեր են տեղի ունենում։

Ներկայ նստաշրջանի առաջին գործը թեմական ընտրութիւնն էր, որն ազատութեամբ պատկվեց և թեմը ունեցաւ իր արժանաւորագոյն թեմական, որի առիթով շնորհակալութիւն պիտի յայտնել պատգամաւորական ժողովին իր գիտակ ընտրութեան համար։

Թեմական ընտրութիւնից յետոյ կազմեցաւ թեմական խորհրդի ընտրութիւնը։ Ի նկատի ունենալով, որ մեզանում ազատութիւն է այս-ինչ կամ այն-ինչ պաշտօնի համար թեկնածութիւն դնել, ընտրվել և ապա դեռ գործի գլուխ չանցած հրաժարվել, ժողովը նախօրէն ընտրվողների հանրութիւնն առաւ և ապա ընտրեցաւ։ Բայց ցաւ ի սիրտ պիտի խոստովանեմ, որ ընտրվածները իրանց խօսքը չը պահեցին և ամիս չանցած մի քանիսը հրաժարվեցին։ Ինչով արդարացնել պարոնների վարմունքը. և ոչ մի արդարացուցիչ փաստ։ Եթէ մարդիկ կարողութիւն ունեն պաշտօնի գալուն անցնելու, պիտի միաժամանակ ազատացած լինին, որ իրանք որպէս մարդ ազատ չեն մարդկային թերութիւններից, հետեւաբար և քննադատութիւնից։ Պաշտօնի մէջ գտնվող անձը միշտ ենթակայ է քննադատութեան։ քննադատութիւնն է որ ուղղում է մարդկային թերութիւնները և հասարակութեան բարօրութիւնն առաջադրող շարժառիթը ներ՛կայանում։ Ազգային, հասարակական պաշտօնեան պիտի թափէ իրանից խոովկան երեւոյթի ընտրութիւնը, սովորոյթը, այլապէս նա «հարեւանի վրա նեղանալով, իր գաւակն է ապտնում», ըստ պարսկական ասացուածքի։ Ցոյս ունենք, որ հրաժարվող պաշտօնները անտալով առաջնորդի յորդորներին՝ յետ կը վերցնեն իրանց հրաժարականները, ցիշելով ընտրութեան ժամին իրանց տուած խոստումը։

Թեմական ժողովը իր վերջին նիստերից մինում օրակարգի էր դրել թեմականների Զրօրնեցաց և Զատկի ոտներին տեղը պատրաստելու և աշխատաւոր հասարակութեան ազատութեան վերացման խնդիրը։ Շատ ուրախալի է, որ այդ օրակարգն էլ բաւականաչափ լուծումն ստացաւ։ Վերացվեց թեմականների համար ոչ պատուաւոր ազատութիւնը։

*) Ցեղի սղութեան պատճառով անկարող եղանք այս հերքումն իր ժամանակին լոյս ընծայել։

Խմբ.

համեմատական չափով յաւելում անելով առաջնորդի ռոճիկի վրա, որը տրվում է թեմական մնդուկից։ Ատրպատականի առաջնորդական աթոռը մօտ 2200 թուման բիւջէ ունի. դաւառները շատ քիչ չափով են մասնակցում այդ ծախքին։ Թաւրիզը ամենից շատ վճարողն է, իսկ Սալմաստի բաղմահարուստ գիւղերը 10—20—30—40 թուժամներով են միայն մասնակցում։ Բիւջէն ծածկվում է և տպարանից ստացվող 600 թուման եկամուտով։ Ինչպէս որ անցեալ տարվայ մեր մի յօդուածով էլ յիշել ենք, խիստ մեծ անարդարութիւն է տպարանի եկամուտը յատկացնել առաջնորդական աթոռի ծախքերին. մեր կարծիքով Միրզաբէկեանները այդ տպարանը չեն նուիրել այդ ծախքերը հոգալու համար։ Այդպէս վարվելով նոյնիսկ թեմական հասոյթներն ենք ցնասում, որովհետև ժողովուրդը, նկատի ունենալով որ այդպիսի մի եկամուտի աղբիւր հայ առաջնորդարանի համար, ինքը կը թերանայ իր պարտականութիւնների մէջ։ Անցեալ տարի երկու թաղի դպրոցների համար՝ հոգաբարձութիւնը դիմեց թեմական խորհրդին, խնդրելով որ տպարանի եկամուտը յատկացնի դպրոցներին. թեմական խորհուրդը առարկեցով թեմական սընդուկի դատարկութիւնը՝ մերժեց։ Ցուսալով որ ներկայ թեմական խորհուրդը կաշխատէ թեմական եկամուտները բազմացնել և տպարանը հանել բիւջէից, մենք խորհուրդ կը տայինք այդ եկամուտը գործադրել բացվելիք կենտրոնական դպրոցի վրա։ Այսօր է Ատրպատականի ժողովրդի համար, որ իր աթոռի ծախուց բիւջէն լրացնէ բարերարների նուիրաբերութիւններից։

Այսօր է Սալմաստի հարուստ գիւղերի համար, որոնք 10—20 թուժամներով են մասնակցում աթոռի ծախքերին. այսօր միաժամանակ Թաւրիզի այն գծուծ հարուստներին, որոնց ստորագրութեան առաջ 5 զրան տեսանք տուրքերի ցուցակում և որոնք ամբողջ տարվայ ընթացքում աղգի անդուկը կօսէկ չեն գցել։ Մի թէ դրանով առիթ չէք տալիս ոմանց արդարացնել մեր կուսակցութիւններին, իրանց գործառնութիւնների ընթացքում... Հայի այս յատկութիւնը ընորոշելու մի լաւ տասցուած ունեն թուրքերը. «Էրմանի վերմազ դօկկուզի, եեար թօփբուզի, վերար օթուզի» (հայը ինքը չի տայ, գաւազան կուտի (ծեծ կուտի)՝ կը տայ երեսունը)... Հայերս առատաձեռն ենք բոնի նուիրատուութեանց մէջ... Ատրպատականի ժողովուրդը պիտի լաւ իմանայ, որ առաջնորդութիւնը Պարսկաստանում ամենակարևոր հաստատութիւն է հայ ժողովրդի համար։ Ցանձին առաջնորդի է ճանաչվում հայութիւնը կառավարութեան առաջ։ Առաջնորդութիւնը Պարսկաստանում հայ կեանքի համար թէ քաղաքական, թէ կրօնական, թէ կրթական ասպարէզներում ամենասահմանաշրջիչ վարչութիւնը, հաստատութիւնն է, առանց որի հայ ժողովուրդը անգլուխ, անհովիւ հօտի կը նմանի։ Դպրոցների մասին առաջնորդութիւնը պիտի հոգայ, եկեղեցիների մասին նոյնպէս. ամեն մի ներքին գաւառական գործ առաջնորդարանում պիտի լուծուին ստանայ։ Գիւղատէրերը հրպատակ գիւղացիներին նեղութիւն տալիս առաջնորդարանը պիտի մեղմացնի։ Հայ գիւղերը կողոպուտի, թալանի ենթարկվելիս՝ առաջնորդը պիտի պետական դռների շեմքը մաշի։ Կարճ խօսքով Պարսկաստանում առաջնորդութիւնը թէ հոգևոր և թէ մարմնաւոր իշխանութիւն ունի և այդ իշխանութիւնը անպայման պիտի շարունակվի մինչև այսօր, երբ Պարսկաստանն էլ իր օրէնսդրութիւնը կունենայ և կը նմանի եւրոպական պետութիւններին, ուր օրէնքի առաջ ամենքը հաւասար են։ Մինչև այդ օրը իրական տեսակէտով առաջնորդը պիտի համարվի հայ ժողովրդի թէ հոգևոր և թէ մարմնաւոր ազգապետը կառավարութեան առաջ։ Ցոյս ունենք, որ Ատրպատականի գիտակից հասարակութիւնը հասկանալով այդ կը մտածի իր աթոռը՝ իր կոչման համապատասխան բարձրութեան վրա պահել, նրա անհրաժեշտ ծախքերը հոգալով։

Թեմական ժողովի խորհրդածութեան նիւթ դառաւ օղեվաճառութեան գործը, որը դէրվեց և հասարակութեան առաջ։ Բայց վերջնական լուծումը դեռ առկախ է մնում։ Դժուար թէ ներկայ տնտեսական անճոռնի պայմաններում հնարաւոր լինի մի բան անել։

Հայրիկեան ֆոնդի մասին էլի նիստ տեղի ունեցաւ, նոյնիսկ յայտարարութիւն արվեց, բայց, ինչպէս որ սպասելի էր, հեռանքը ապարդիւն անցաւ, դարձեալ տընտեսական քայքայման պատճառով։ Եւ եթէ նկատի ունենանք հայութեան ամենուրեք թշուառ կացութիւնը, դժուար թէ ներկայ հանգամանքներում հնարաւոր լինի մեր վարկեանի ապաւորութեան տակ ոգևորված էջմիածնի ամենաչնչին ծրագիրների մի ամենաչնչին մասն իրագործել։

Դեռ շատ օրակարգեր կան դիւանում, որոնցից հետաքրքրականը իր բնորոշ բովանդակութեամբ հետևեալն է. «Ասօսքի և գրչի ազատութեան, անձի անձեռնմխելիութեան վանդումը և կամայականութիւնների ու բռնութիւնների տիրապետումը թուրքիայ հայ կեանքում հայերի ձեռքով և մաքառման միջոցներ դրանց դէմ... Հետաքրքրական օրակարգ չէ, ընթերցող. սեղմված կը լինենք, եթէ ասենք, որ այս օրակարգը ընդհանուր հայ կեանքի հետ առնչութիւն ունի, որի բարեյաջող լուծումով միայն կարելի կը լինի մտածել հայ բարօրութեան, հայ վերակենդանութեան, վերածնութեան մասին։

Եղած օրակարգերը վերջացնելուց յետոյ՝ ժողովը կը ձեռնարկի խորհրդածել կաթողիկոսական խնդրի շուրջ և ընտրելով Ատրպատականի աշխարհական պատգամաւորը կաթողիկոսական ընտրութեան մասնակցելու համար, կը փակի ներկայ նստաշրջանը։

Իրօ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ֆեմինիզմը Ամերիկայում.—Օգայօ նահանգի օրէնսդրական ժողովի առաջիկայ ընտրութիւնների ժամանակ, «New-York Herald» լրագրի ասելով, հարկաւոր է սպասել կանանց սենսացիօն միջամտութեան։

Մանչեստերի դքսուհին, որ ամերիկուհի է ազգով, մտադիր է ինքը ղեկավարել պայքարը և ճառեր արտասանել յօգուտ սօցիալիստների թեկնածու Ուօրտոնի ընտրութեան։ Միաժամանակ ագիտացիա է մղում նաև Վարվիկսկայա դքսուհին։

Միւս կողմից ծառայութեան ժամանակամիջոցը լրանալու պատճառով հեռացող հանրապետական պատգամաւոր Կոլիին, որը նորից է դնում իր թեկնածութիւնը, աջակցում է Ալիս Լոնգվօրթ, Ռուզվելտ նախագահի աղջիկը։ Կանանց ընտրողական այդ պայքարը մեծ հետաքրքրութիւն է շարժում։

Ամերիկացի կանայք միևնոյն ժամանակ հանդէս են գալիս իրրև նեգրերի պաշտպան։ Նիւ-Եօրկից, օրինակ, գրում են «Frankt. Zeit.» լրագրին, որ այդ քաղաքի սպիտակ կանայք, որոնք կողմակից են սօցիալական բարենորոգումների, կատարել են, ամերիկական հասկացողութիւններով, մի արտասովոր ու չը տեսնված յանցանք, այն է նրանք ճաշկերոյթ են սարքել, որին հրաւիրել են նեգրերին և յայտնել ճաշկերոյթի ժամանակ, որ ցեղական թշնամութիւնները կարելի է վերացնել միայն սևերի ու սպիտակների միջև խառն ամուսնութիւններ թոյլատրելով։ Մինչև անգամ այդտեղ ընդունվել է և մի բանաձև համապատասխան բովանդակութեամբ յայտարարութիւն անելու կառավարութեանը։

Իրանց այդ քայլով համարձակ պիոներուհիները սաստիկ զայրոյթ են գրգռել իրանց դէմ։ Նրանց այդ առաջարկը դտնում են զարհուրելի, անխոհեմ և հասարակական օրէնքը խախտող։

Հարկաւոր է նկատել, որ տեղական նահանգներից շատերի մէջ արգելված է սպիտակներին ամուսնանալ նեգրերի հետ, իսկ հարաւային նահանգներում այդպիսի ամուսնութեան մէջ մեղաւոր ճանաչվածների երեսին կապար են քսում և փետուրների մէջ պահեցնում։

Հիւսիսային Կարօլինայի պատգամաւոր սենատոր Սիմոնսը բարքերի այդչափ անկման գլխաւոր մեղաւորը նախագահ Ռուզվելտի ազդեցութիւնն է համարում, որը վատ օրինակ տուեց իր տունը հրաւիրելով Բուկեր Վաշինգտոնին (նեգր գիտնական, որը սակայն դէմ է խառն ամուսնութիւններին և այդ պատճառով էլ վերոյիշեալ ճաշկերոյթին չէր հրաւիրված)։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին
13 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նորին Մեծութեանը բաղդ ունեցաւ ներկայանալ Ստաւրօպոլի նահանգի թիւրքմէնների, նօղայների և կալմըկների պատգամաւորութիւնը, որ արտայայտեց ամենահպատակ զգացմունքներ և մաղթեց աղ ու հաց։ Թագաւոր Կայսրը պատգամաւորութեանը շնորհակալութիւն յայտնեց։

ՄՕՍԿՎԱ։ Քաղաքային վարչութեանը առաջարկված է համաժողովրդական ստորագրութիւն բանալ Մոսկվայում Տուրգենեվին արձան կանգնեցնելու համար։

ՄԱՆՉՈՒՐԿԱ ԳԻՒՂ (Իրկուտսկի նահ.)։ Կողոպտվեց եկեղեցին. տարան 3 հատ 2-դ ներքին փոխառութեան տոմսեր, 2 հատ 4%-ային բենատներ և մի թուղթ 500 ր.։

ՍԼԱՎԵԱՆՍԿ։ Բացվեց բժշկական սեղանը։ Եկողների թիւը մեծ է։ Եղանակը լաւ է։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ի պատիւ սլաւոն գործիչների՝ քաղաքային դուժայում կայացաւ բառաւ։

Արտաքին
14 մայիսի

ՑԵՏԻՆԷ։ Մայիսի 12-ին տեղի ունեցաւ անցեալ տարի դինաստիայի և Զերնեգորիայի պետական կազմի դէմ ուղղված դաւադրութեան գործի հրապարակական քննութիւնը։ Մեղադրվում են 52 հոգի, որոնցից 20-ը գտնվում են Սերբիայում և Աւստրիայում։ Մեղադրական ակտում յիշված է, որ բոլոր մեղադրեալները պետական դաւաճաններ են։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հաստատների պալատում Գրէյը յայտնեց, որ Անգլիան ոչ մի պարտաւորութիւն չէ վերցրել իր համար ռուսական շաքարի ներմուծումը սահմանափակելու հարցի առիթով։

ՊԵԿԻՆ։ Նկատի առնելով որ շուտով դալայ-լաման կը գայ, բոգդիխանը հրաժարել է նրա համար յատուկ շինութիւն պատրաստել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՉԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՉԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՑԱՆՑԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.
(Կուվիա, Վօրոնցօվի տրձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ՆԱՍՏՈՑՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ց. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵՆՈՆԵՐԸ

Ա. Ց. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Հրաւերները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Ա. Մխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն՝ սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Յօլօլակ, Բեհ. բութեան փողոց № 33.
(ա. օ.) 100—53

ՀՐԱՒԷՐ

Սուրբ Էջմիածնի սինօդի հրամանի համաձայն և թեմիս սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ, Թիֆլիսի Կաթուղիկէ ս. Աստուածածին (ս. Գէորգ) եկեղեցու բոլոր ծխականները, արական սեռի 25 տարեկանից սկսած, պէտք է ընտրեն երեք երեցփոխան-պատուիրակներ, որոնք միւս եկեղեցիների պատուիրակների հետ գումարվելով առաջնորդարանում, սեպտեմբերի 21-ին, ընտրելու են մէկ պատգամաւոր Վրաստանի թեմի կողմից կաթողիկոսական ընտրութեան համար։ Ուստի հրաւիրվում են երկրորդ անգամ նոյն եկեղեցու ծխականները շնորհ բերել մայիսի 18-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան 11 ժամին ս. Գէորգ եկեղեցին ընտրութեանը մասնակցելու։

Կաթուղիկէ եկեղեցու միաբան՝
Ստեփաննոս ա.-ք. Սամուէլեանց
(ու. շ.) 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Մողնու եկեղեցու ծխական հոգաբարձութիւնը այսու յայտնում է ծխականներին, որ կիրակի, մայիսի 18-ին, ժամը 12-ին, պատարագից յետոյ եկեղեցու մէջ կայանալու է ծխական ընդհանուր ժողով։

Քննութեան առարկաներն են.

1) 1906/7 թ. հաշուետուութիւնը։
2) Զեկուցում Գայիանեան դպրոցի այժմեան դրութեան մասին (տնտեսական և ուսումնական)։
3) Ընտրութիւն հոգաբարձութեան չորս անդամի առաջիկայ եռամեակի համար (1908—1911 թ.)։
4) Ընտրութիւն վերատեսուչի յանձնաժողովի։
5) Զեկուցում դպրոցական շէնքի կառուցման մասին։

Ժողովը, լինելով երկրորդը, կը կայանայ որքան անդամ և ներկայ լինեն։
(ու. կ.) 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Մայիսի 11-ին նշանակված ծխական ժողովը չը կայացաւ ծխականների օրինական թիւը չը լինելու պատճառով, ուստի խնդրում եմ Նորաշէնի ս. Աստուածածին եկեղեցու պ. պ. ծխականներին՝ 25 տարեկանից սկսած՝ կիրակի, ամսիս 18-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, շնորհ բերել նոյն եկեղեցի երկրորդ ժողովի, կաթողիկոսական մի պատգամաւորի ընտրութեան համար երեք պատուիրակներ ընտրելու։

Սարգիս ա.-ք. Շիրյանց
(ու. շ.) 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, ամսիս 18-ին, ժամը 12-ին, Թանդոյեան ս. Աստուածածին եկեղեցում լինելու է ծխական ժողով՝ երկրորդ և վերջին՝ ընտրելու երեք երեցփոխ-պատուիրակներ կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորի ընտրութեան համար։ Ծը խականները նոյն ժողովում զբաղվելու են նաև հետևեալ հարցերով. 1) Զեկուցումն վերատեսուղող հաշուետուների՝ երեցփոխի 7-ամեայ եկամտից հաշիների մասին. 2) բողոք Թանդոյեան դպրոցի մի քանի ուսուցիչների ընդդէմ հոգաբարձութեան։ Ուստի խնդրում եմ յարգելի ծխականներին նշանակված ժամին ներկայ լինել ժողովին։

Ներսէս ա.-ք. Ղամազեան
(ու. շ.) 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Մայիսի 11-ին նշանակված ծխական ժողովը չը կայացաւ ծխականների օրինական թիւը չը լինելու պատճառով։ Բիթիլիսի ս. Աստուածածին եկեղեցու ծխականներին՝ 25 տարեկանից սկսած, կիրակի, ամսիս 18-ին, ժամը 11-ին, շնորհ բերել նոյն եկեղեցի երկրորդ ժողովի, կաթողիկոսական մի պատգամաւորի ընտրութեան համար երեք պատուիրակներ ընտրելու։

Ստեփաննոս ա.-ք. Սամուէլեանց
(ու. շ.) 2—1

ՀՐԱՒԷՐ

Ներկայ մայիսի 11-ին նշանակված ծխական ժողովը չը կայացաւ ծխականների օրինական թիւը չը լինելու պատճառով, ուստի պատիւ ունեմ խնդրել Քաժոյեանց ս. Գէորգ եկեղեցու յարգելի ծխականներին, սկսած 25 տարեկանից բարձր, կիրակի, ամսիս 18-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, շնորհ բերել քաղաքիս ս. Նշան եկեղեցու ուսումնարանի դահլիճը երկրորդ և վերջին ժողովի, ընտրելու երեք պատուիրակներ ամենայն հայոց կաթողիկոսական թեմական պատգամաւորի ընտրութեանը մասնակցելու համար։

Յովհաննէս ա.-ք. Մարտիրոսեան
(հ. ու. շ.) 3—2

ՄԱՆԹԱՇԵԱՆ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Հիմնված Թիֆլիսի առեւտր. ընկերութիւնից

Պատրաստական (հանրակրթական) դասարանում ընդունվում են առանց քննութեան այն տղաները, որոնք կը ներկայացնեն վկայական իրանց դասընթացքն աւարտելու մասին միդասեանից ոչ ստորին, իսկ առաջին դասարան ընդունվում են երկդասեան քաղաքային կամ գիւղական դպրոցներում աւարտածները, կամ թէ հաստատասխան քննութիւն տուողները։

Ընդունելութեան ճնճուրիւնները լինելու են յուլիսի 3-ին և 4-ին, առ. 9 ժամից։

Ուսման վճարն է 15 ր. կիսամեակի համար։ Խնդիրների ընդունելութիւնը և տեղեկութիւնների տալը տեղի են ունենում ամեն օր Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի դիւանատունը, ցերեկվայ 9 ժամից մինչև 1 ժամը և պօստով։

Դպրոցը գտնվում է Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի շինութեան մէջ։
(ու. կ.) 6—1

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
12 ԳՐԱՇԱՐՆԵՐ

որոնցից 6 լաւ ռուսերէն իմացող և 6 լաւ հայերէն իմացող։

Հասցէն՝ Մեծ-Վանքի փողոց, № 3, տպարան «Экономія»։
(հ. ու. շ.) 3—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

մեկնեց Գեատիգօրսկ (Կովկ. հանք. ջրերը)։
Հասցէն՝ Верхній бульваръ д. кн. Гирей.
10—5

„ԳՈՒՏԵՆԲԵՐԳ“

գրավաճառանոցում վաճառվում են
Մուրացանի երկասիրութիւնների
Առաջին հատորը

Բովանդակութիւն.
1) ՆՈՅԻ ԱԴԱՄԻՐ
2) ԱՌԱՔԵԱԼԸ
3) ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՄԻԱՆՁՆՈՒՀԻ։

Գինն է 1 ր. 50 կոպ.։ Փոստի ծախքով 2 ր.

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ «Гуттенбергъ» Г. И. Галустяну.
3—2

ВЕСНА и ЛѢТО 1908 г.
Вышелъ изъ печати вторымъ изданіемъ и поступилъ въ продажу
№ 6 МОДНАГО АЛЬБОМА „ВОРТ“
НА ВЕСЕННІЙ И ЛѢТНІЙ СЕЗОНЫ 1908 г.

Альбомъ „ВОРТ“ пользуется колоссальнымъ успѣхомъ. Доказательствомъ этому можетъ служить одно то, что первое изданіе было распродано въ теченіе двухъ недѣль со дня выпуска его. Такой исключительный успѣхъ нашего альбома является лучшей для него рекомендаціей. Второе изданіе, перепечатанное безъ всякихъ измѣненій съ перваго, содержитъ свыше 600 лучшихъ моделей блузъ, юбокъ, домашнихъ, визитныхъ, вечернихъ подвѣнечныхъ и траурныхъ платьевъ, костюмовъ для гулянья, капотовъ, реформъ - платьевъ, верхнихъ вещей, дѣтскихъ нарядовъ и бѣлья на весенній и лѣтній сезоны 1908 г. Описанія моделей на русскомъ языкѣ. Цѣна въ Москвѣ 1 р. 25 к., съ перес. 1 р. 50 к. Съ приложеніемъ трехъ выкроекъ (блузы, юбки и рукава) въ Москвѣ 1 р. 75 к., съ перес. 2 р.—Налож. пл. на 10 к. дороже. Съ требованіями обращаться въ главн. контору издательства модъ „Модная Почта“, Москва, Кузнецкій мостъ, д. № 3, Третьяковыхъ.

ապր. 25, 27, մ. 7, 16
4—4

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿ (հանքային ջրեր) ԷՍԷՆՏՈՒԿԻ (ողի-ալկալի) ԺԷԼԷԶՆՕՎՕԴՍԿ (ցեխային) ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿ (ածխաթթուային նարզան)

Ջրեր ներքին գործածութեան և վաննաների համար, ցեխաբուժութիւն և ջրաբուժութիւն, էլեքտրօ-լուսաբուժական կաբինետ (բէօնտգէնեան)։ Մեխանօթերապիա ըստ Ցանդերի, կուժիս, կէֆիր, լեռնային կլիմայական կայարաններ Կիսլովոդսկում և Ժելեզնովոդսկում։ Այողութեամբ բժշկվում են՝ ոսկրացաւը, սիֆիլիս, կատարներ, ջղային, կաշուի, կանանց, լեարդի, սաստծքսի, աղիքների, երիկամունքի հիւանդութիւններ, պօղագրա, չաղութիւն, շաքարի հիւանդութիւն, արեան պակասութիւն, շնչառութեան և շատ ուրիշ հիւանդութիւններ։ Մանկական խաղերի վոքրիկ հրապարակներ։ Թատրոններ, սիմֆոնիական կօնցերտներ ամեն օր։ Պատկեր, ծաղկանոցներ, էլեքտրական լուսաւորութիւն, տրաժվայ։ Հիւրանոցներ, ճաշարաններ, սրճարաններ, ընթերցարաններ. շատ կան յարմար սենեակներ մասնաւոր տներում։ Եկողների թիւն է 40,000։

Մէկօնը Պեատիգօրսկում մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը, Էսէնտուկում մայիսի 10-ից մինչև սեպտեմբերի 10-ը, Ժելեզնովոդսկում մայիսի 25-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը, Կիսլովոդսկում յուլիսի 1-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը։

Մէզօնի սկզբում և վերջում վաննայի գները և բժշկութեան ուրիշ եղանակները շատ աւելի էժան են, քան սէզօնի վատ ժամանակը։

Արտօնաւոր բժշկութեան իրաւունք վաճառականների որոշ քանակութեամբ իւրաքանչիւր կուրօրտում կարելի է տալ չքաւոր հիւանդներին (որոնք ունեն 600 բուբլուց աւելի տարեկան եկամուտ) միայն հետևեալ ժամանակամիջոցներում. Պեատիգօրսկում մայիսի 1-ից մինչև յունիսի 10-ը և օգոստոսի 15-ից մինչև սեպտեմբերի 15-ը, Էսէնտուկում—մայիսի 10-ից մինչև յունիսի 10-ը և օգոստոսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 10-ը. Ժելեզնովոդսկում մայիսի 15-ից մինչև յունիսի 10-ը և օգոստոսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը. Կիսլովոդսկում—յունիսի 1-ից մինչև յուլիսի 1-ը և օգոստոսի 15-ից մինչև հոկտեմբերի 1-ը։ Ուսուցիչներին և ուսուցչուհիներին արտօնեալ բժշկութեան իրաւունք տրվում է ամբողջ սէզօնի ընթացքում։

Արտօնեալ հիւանդները իրաւունք ունեն ձրի բժշկվել վաննաներով, դուշերով, ցեխով և ջրով աղբիւրների մօտ։ Արտօնեալ բժշկութեան իրաւունք ստանալու համար պարտաւորական է գրվել առաջուց, ներկայացնելով ջրերի վարչութեանը (Պեատիգօրսկում) բժշկվելու ցանկութեան մասին յայտարարութեան հետ միասին. 1) վկայական որևէ վարչական կամ հասարակական հիմնարկութիւնից խնդրողի չքաւորութեան մասին, 2) բժշկական վկայական, որի մէջ ժամանցոյց տրված պէտք է լինի այն կուրօրտը, ուր հիւանդը պէտք է բժշկվի, 3) պօստային երկու 7 կոպէկանոց ժարկաներ պատասխանի համար։ Այլևս գրվել չէ կարելի արտօնեալ բժշկութեան համար. առաջին հերթի համար ապրիլի 1-ին և երկրորդ հերթի համար յուլիսի 1-ին։ Ջրի բժշկութեան մասին իւրաքանչիւր խնդիրքին ջրերի վարչութիւնը կը հաղորդէ իր պատասխանը ժամանցոյց տրված հասցէով։ Առանց նախապէս գրվելու արտօնեալ բժշկութեան իրաւունք չէ տրվում։

Ջրերի դիրեկտօր՝ Ս. Տիլիչէեվ

Типографія „Экономія“ Авака Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская ул. № 3.